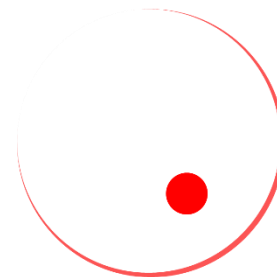

MUNI
MED

Department of
Histology and
Embryology

EMBRYOLOGIE

PRO PORODNÍ ASISTENTKY

PODZIM 2021

MUNI
LÉKAŘSKÁ
FAKULTA

Zuzana Holubcová
zholub@med.muni.cz

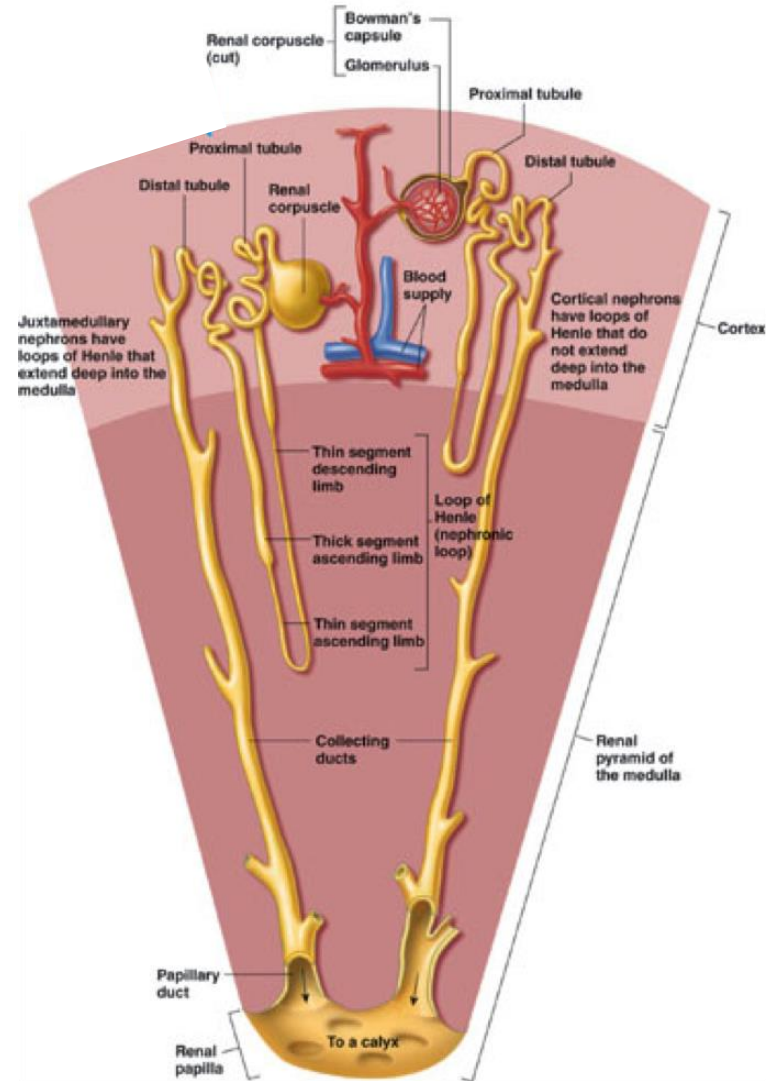
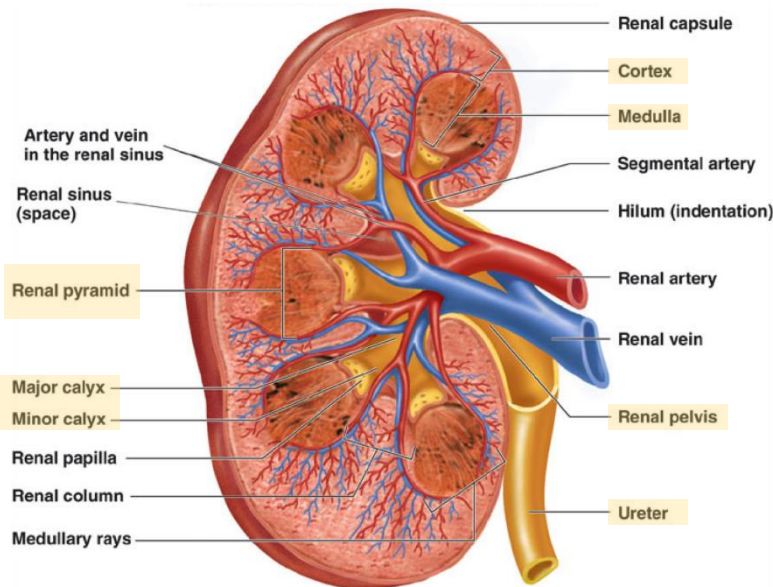
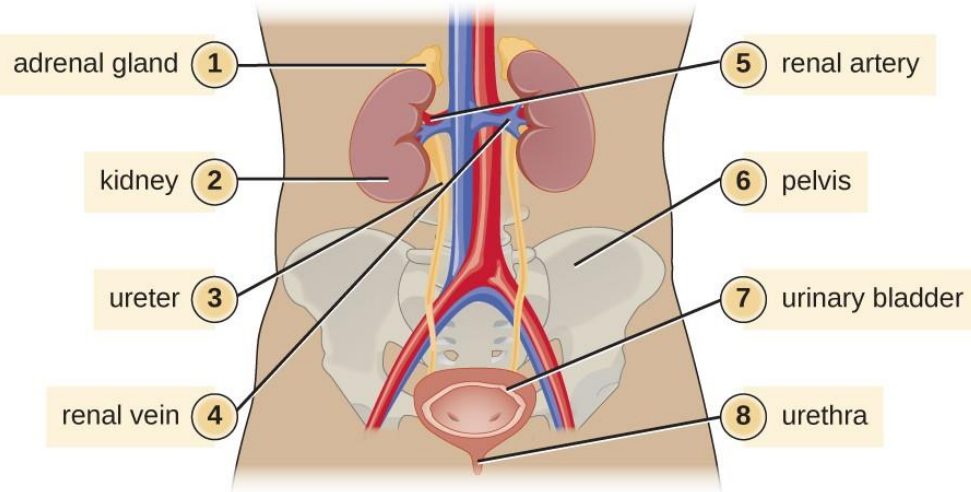

13.12.2021

- Vývoj močového systému. Vrozené vývojové vady.
- Vývoj pohlavního systému. Vrozené vývojové vady.

Stavba močového systému

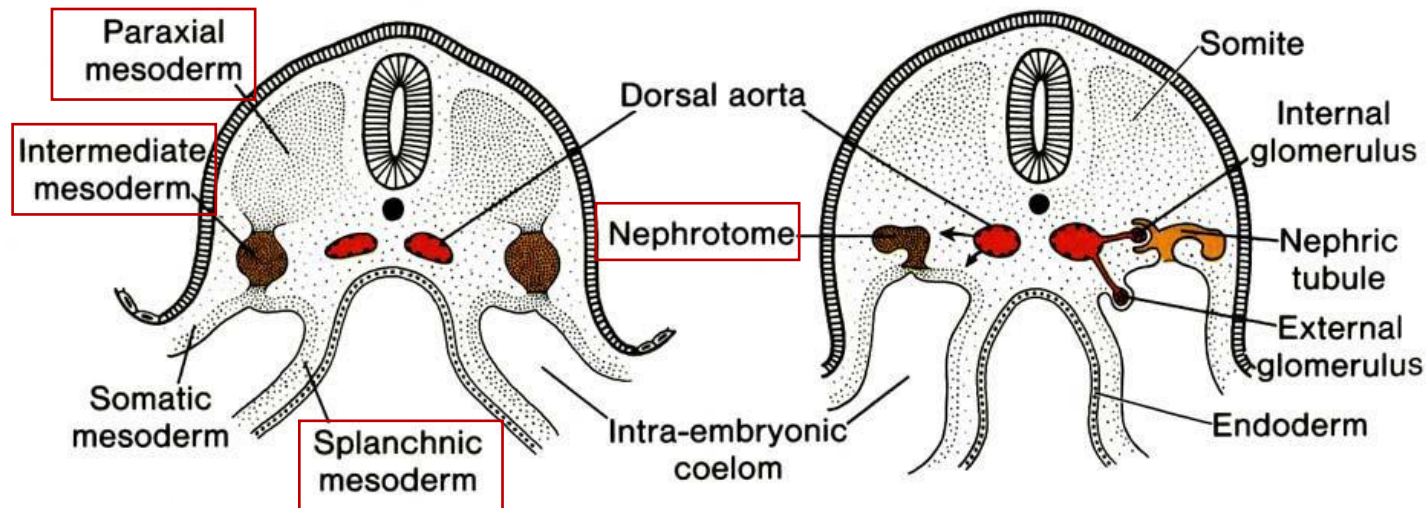
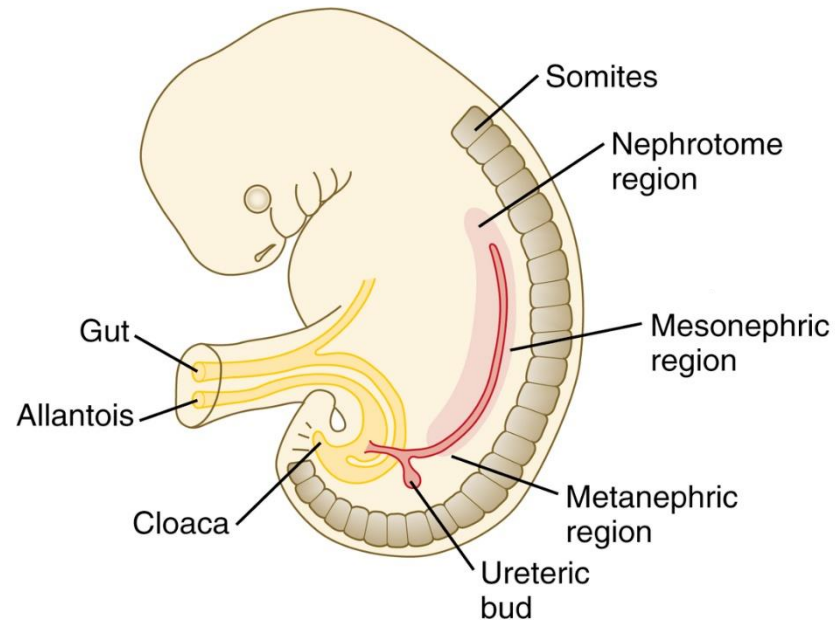
Vývoj močového systému

MEZODERM

- paraaxiální (somity) → **nefrotomy**
- intermediální (somatopleura)
- laterální (splanchnopleura)

ENTODERM

- kloaka → urethra
- allantois → močový měchýř

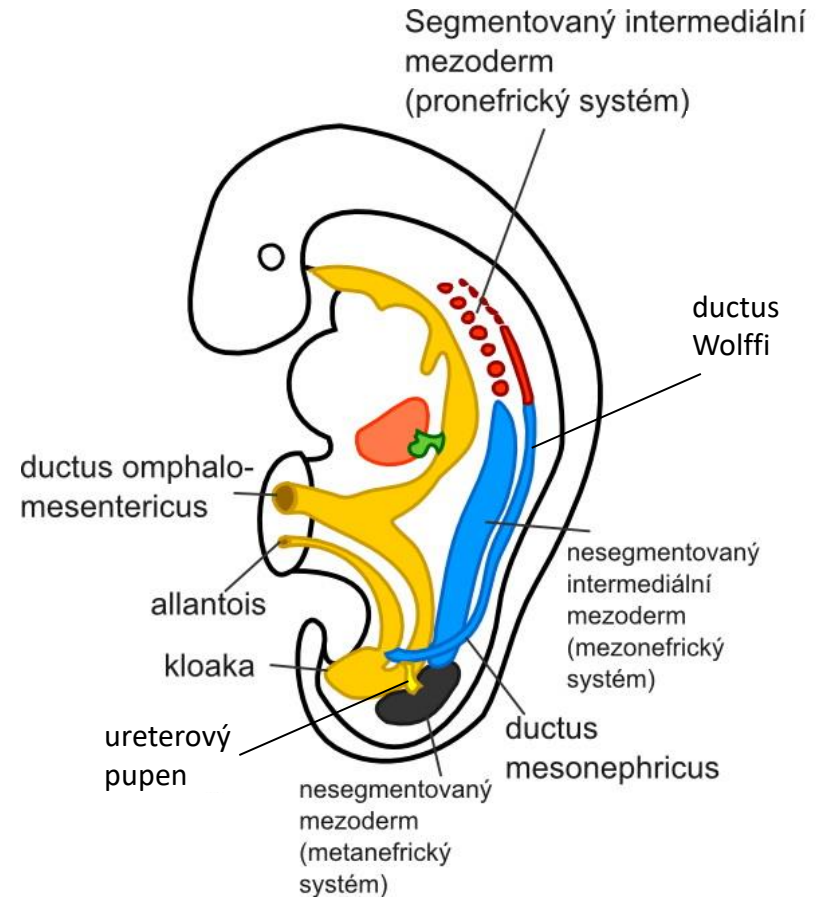
Vývoj močového systému

- 3 časově-anatomicko-funkční stádia rekapitulující evoluční vývoj vylučovacích orgánů

- **PRONEFROS** (předledvina)
  - konec 3. týdne (21. and 28. den)
  - krční krajina (kraniálních **6 nefrotomů**)
  - zánik koncem 4. týdne
  - zůstává Wolffův vývod (***ductus mesonephricus***)

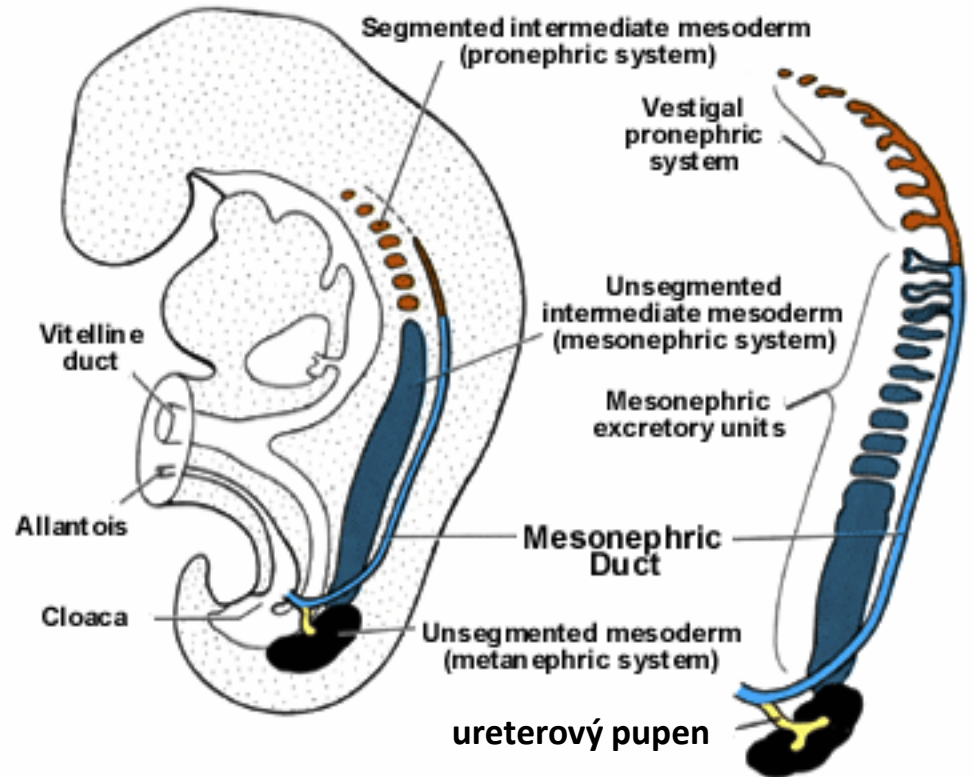
- **MESONEFROS** (prvoledvina)
  - během 4. týdne (22. až 23. den)
  - C6 –L3
  - maximální rozsah na počátku 2. měsíce

- **METANEFROS** (definitivní ledvina)
  - během 5. týdne
  - L4-L5
  - z kaudálního konce Wolffova vývodu vzniká **ureterový pupen**

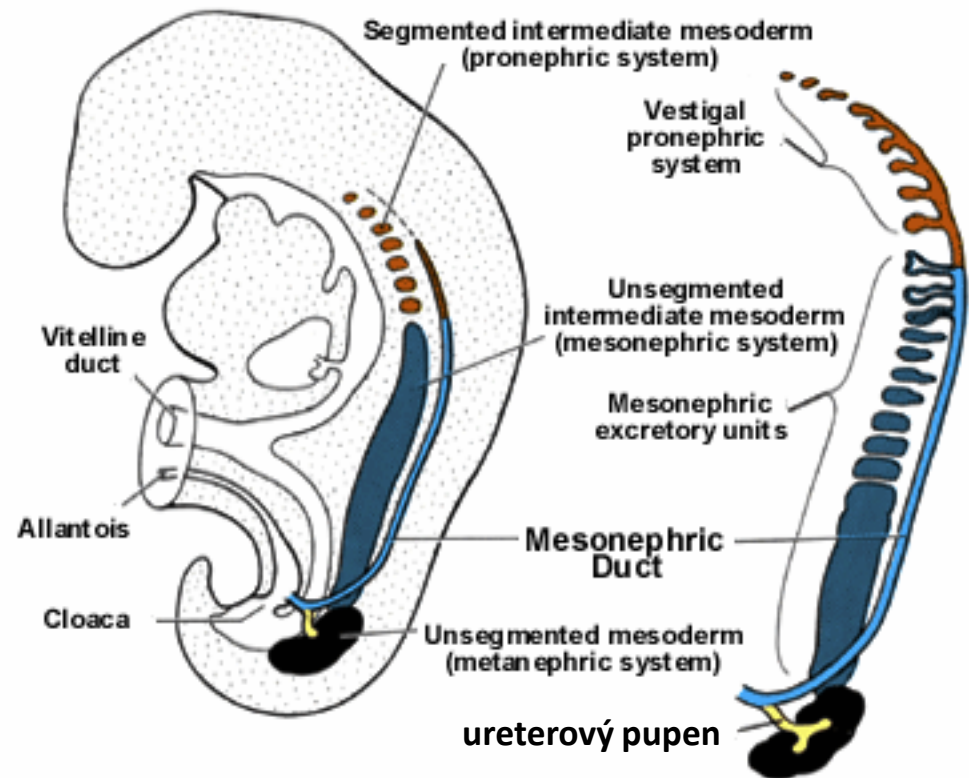
Pronefros

- funguje jako definitivní orgán nižších obratlovců, u člověka rudimentární
- vyvíjí se z 6 kraniálních nefrotomů (← intermediární paraaxiální mezodem)
- z původně solidních nefrotomů vznikají váčky a jejich protažením dorzálně trubičky = **tubuly pronefrosu**
- dorzální konce pronefrotických tubulů směřují kaudálně a vzájemně splynou za vzniku Wolffova vývodu, který se kaudálně napojuje na kloaku
- zatímco kraniální úsek zaniká, luminizovaný Wolffův vývod (*ductus mesonefricus*) pak slouží jako vývod mezonefros

Mesonefros

- funguje jako definitivní orgán ryb a obojživelníků, u člověka provizorní exkreční orgán do 7. týdne vývoje
- nefrotomy → nesegmentovaný intermediální mezoderm, jehož segmentací postupující kraniokaudálně následně vznikají kanálky mezofros
- tyto kanálky diferencují, rostou a prodlužují se, čímž vzniká po obou stranách dorzálního mezenteria objemný val zvaný **Wolffovo těleso**
- laterální konce mezonefrických tubulů se dorzálně spojí s Wolffovým duktem
- postupný rozpad tubulů kranioálně-kaudálním směrem

Metanefros

- definitivní orgán exkrece u plazů, ptáků a savců
- vzniká kaudálně od mezonefros ze dvou základů:

1) metanefrogenní blastém

(fúzování nefrotomů L4-L5)

→ nefrony

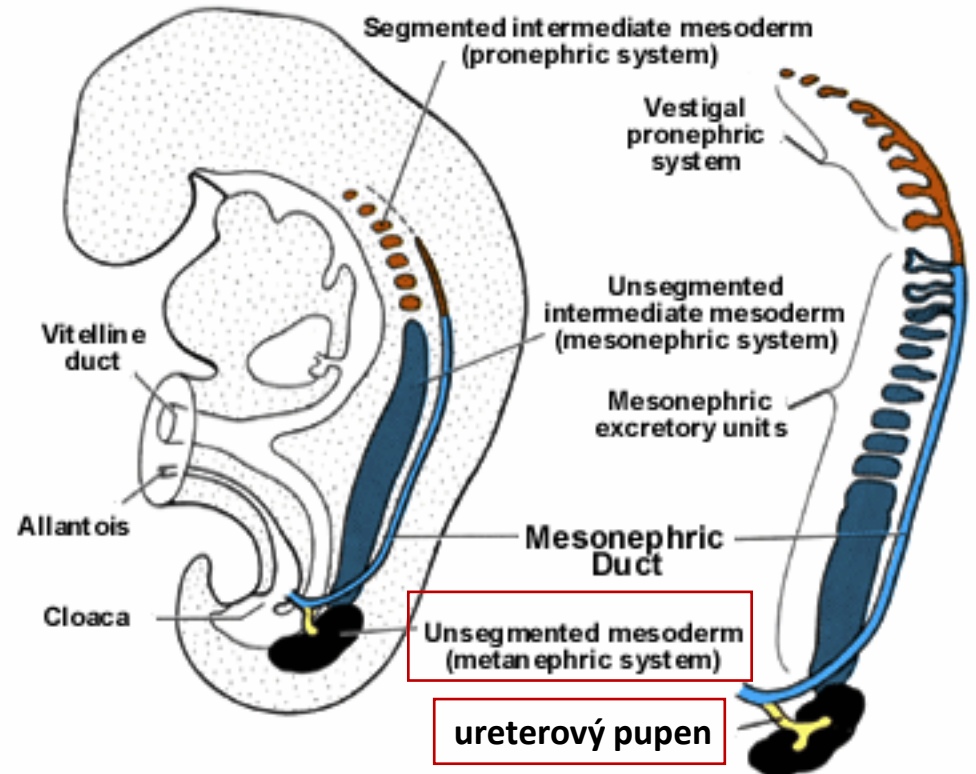
2) ureterový pupen

vzniká z Wolffova ductu

→ intrarenální vývodní cesty

→ ledvinná pánvička

→ močovod

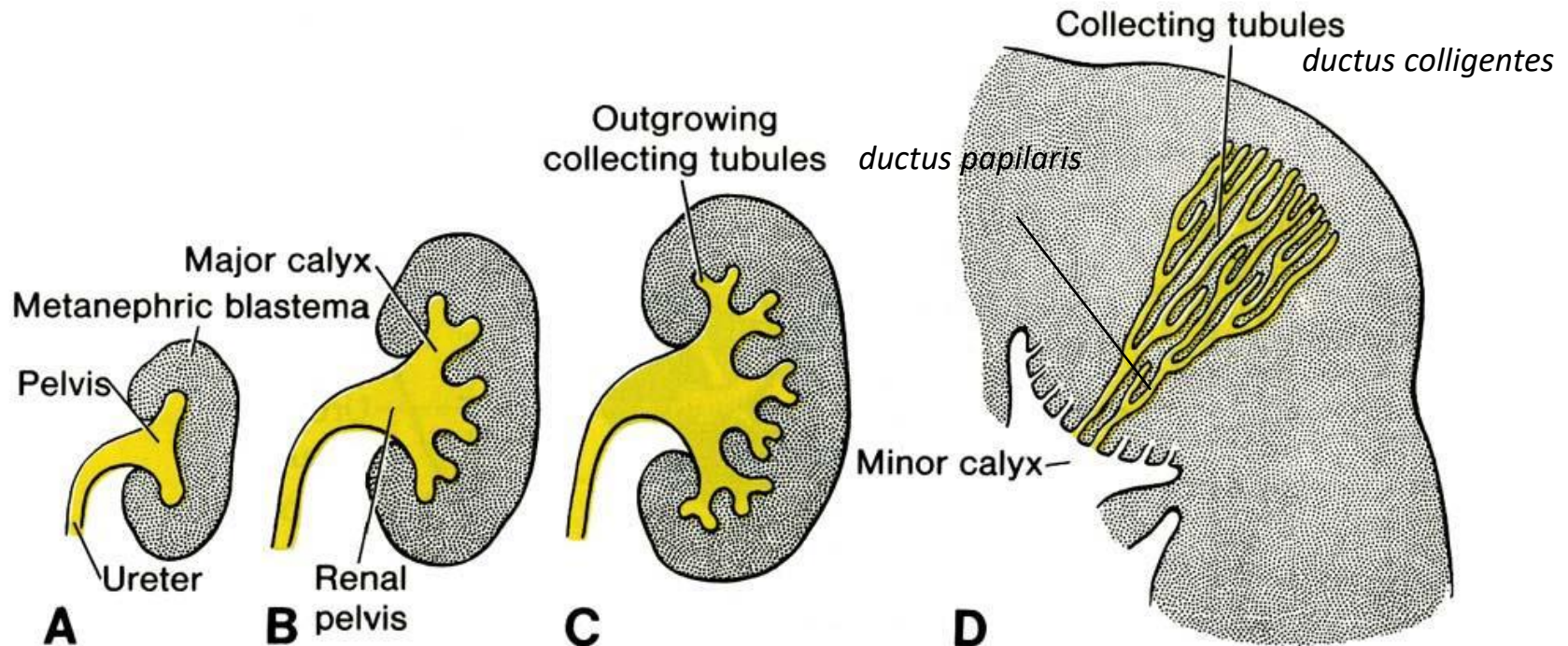

Metanefros

INTRARENÁLNÍ VÝVODNÉ CESTA, LEDVINNÁ PÁNVIČKA A URETER

- ureterový pupen roste z Wolffova ductu dorzokraniálně až dosáhne k metanefrickému blastému → **primitivní ledvinná pánvička**
- 6 primárních tubulů → **velké ledvinné kalichy**
- rozšířením sekundárního tubulů → **malé ledvinné kalichy**
- terciální tubuly → ***ductus papillaris* a *ductus colligentes***

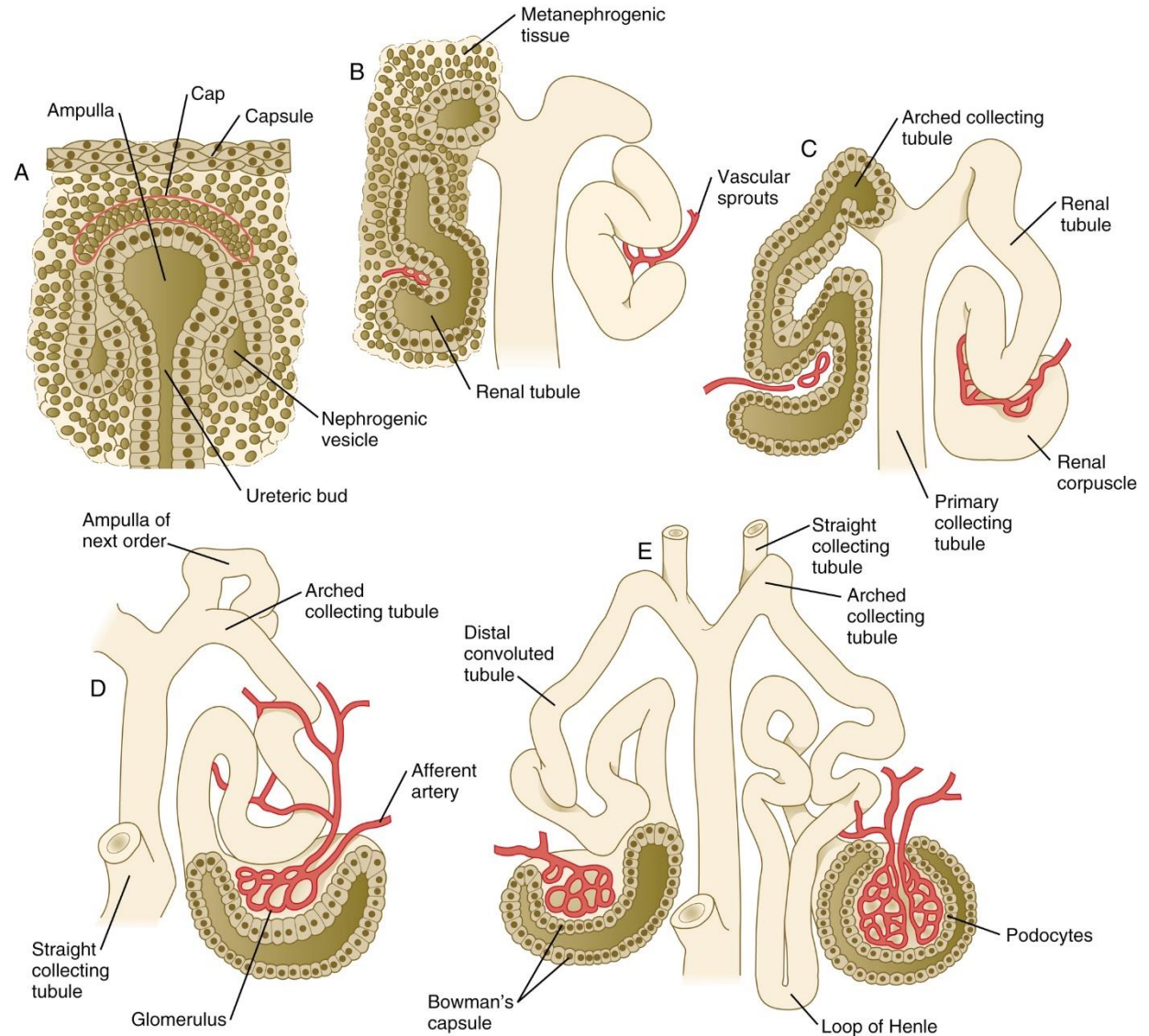

Metanefros

DIFERENCIACE NEFRONŮ

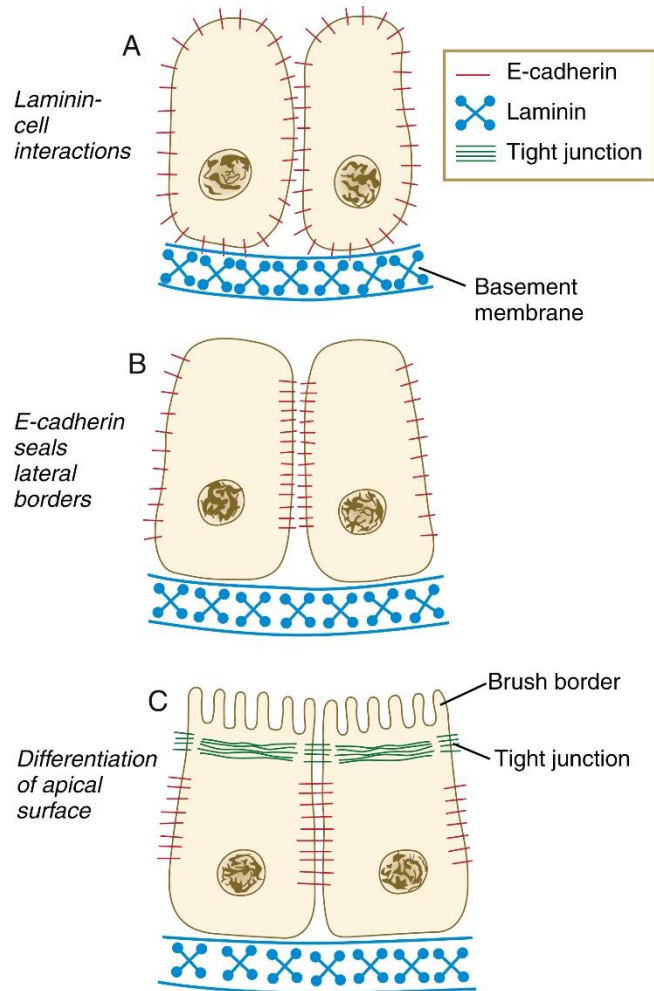
← metanefrogenní tkáň
← nefrotomy

- esovité prohnutí kanálku
- rozšíření na kulovitý váček, do něhož se vtlačí klubíčko cévních vlásečnic (**glomerulus**)
- ohnutí kanálku (**Henleova klička**)
- napojení na sběrací segment

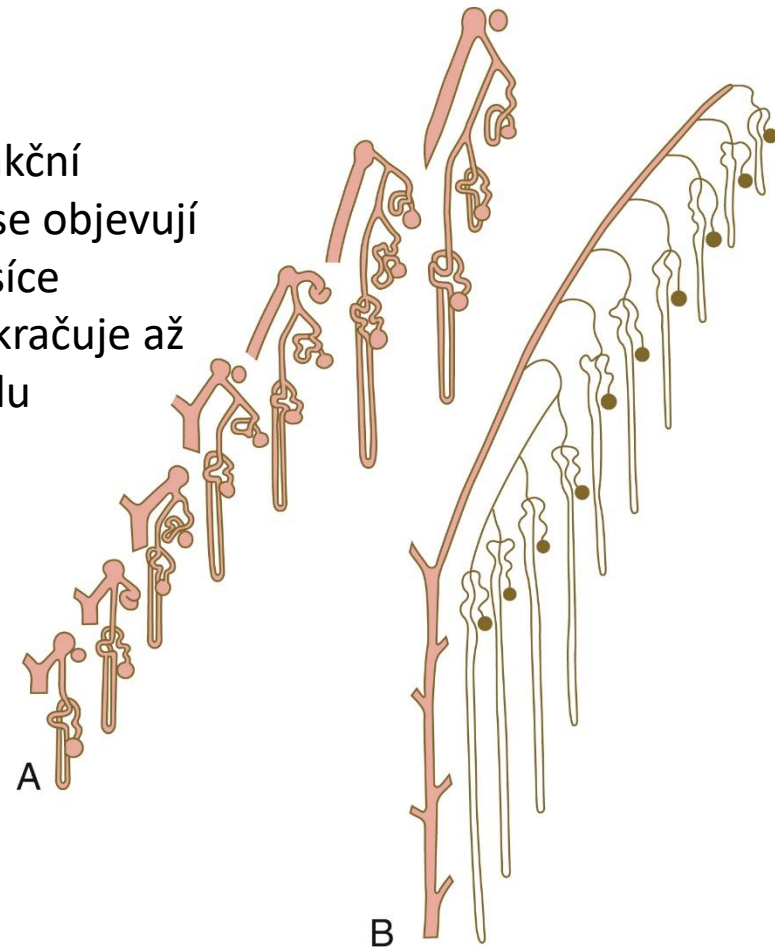

Metanefros

DIFERENCIACE NEFRONŮ

- mezenchym–epiteliální transformace
→ účinná filtrace a resorpce
- první funkční nefrony se objevují od 4 měsíce
- vývoj pokračuje až do porodu

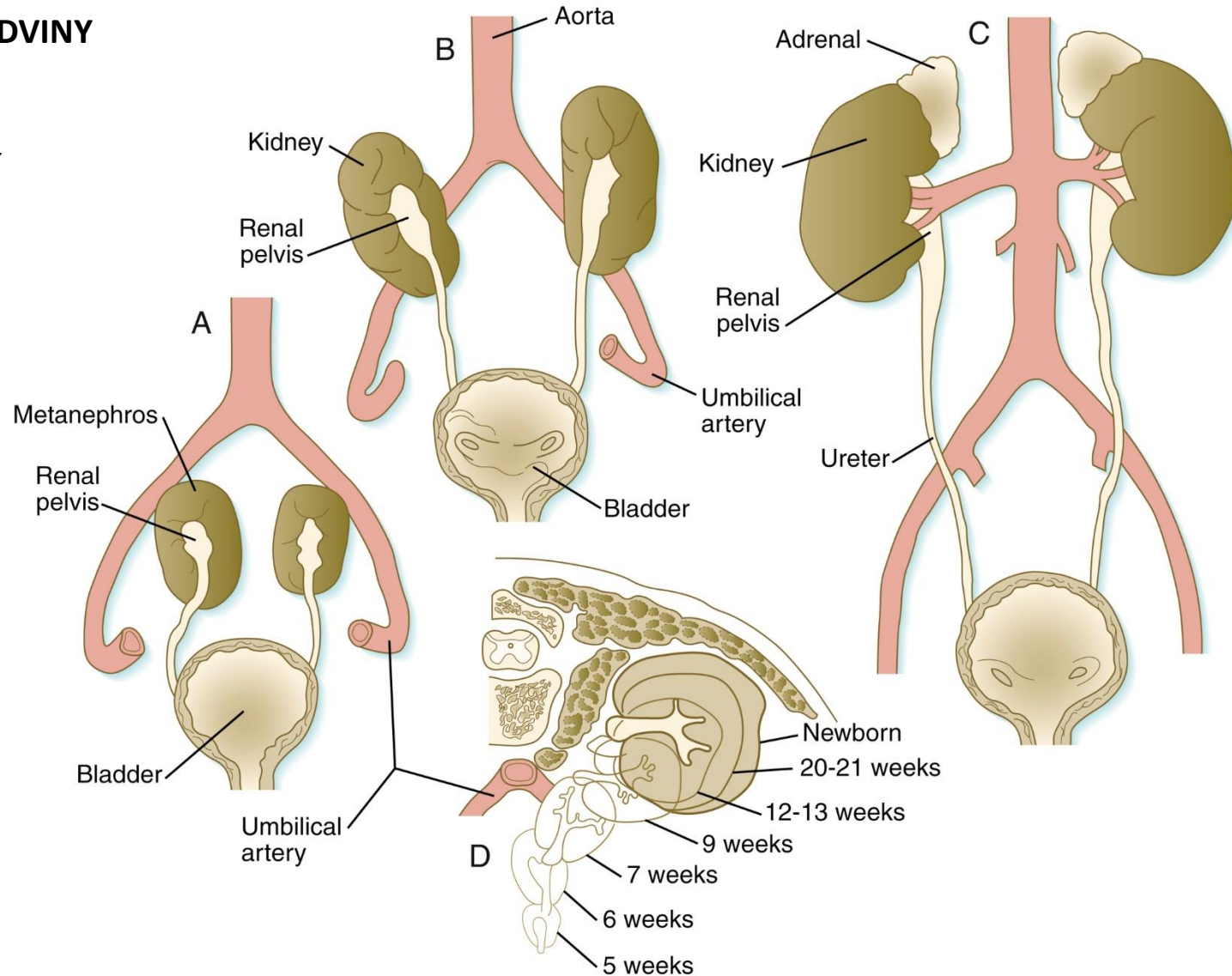

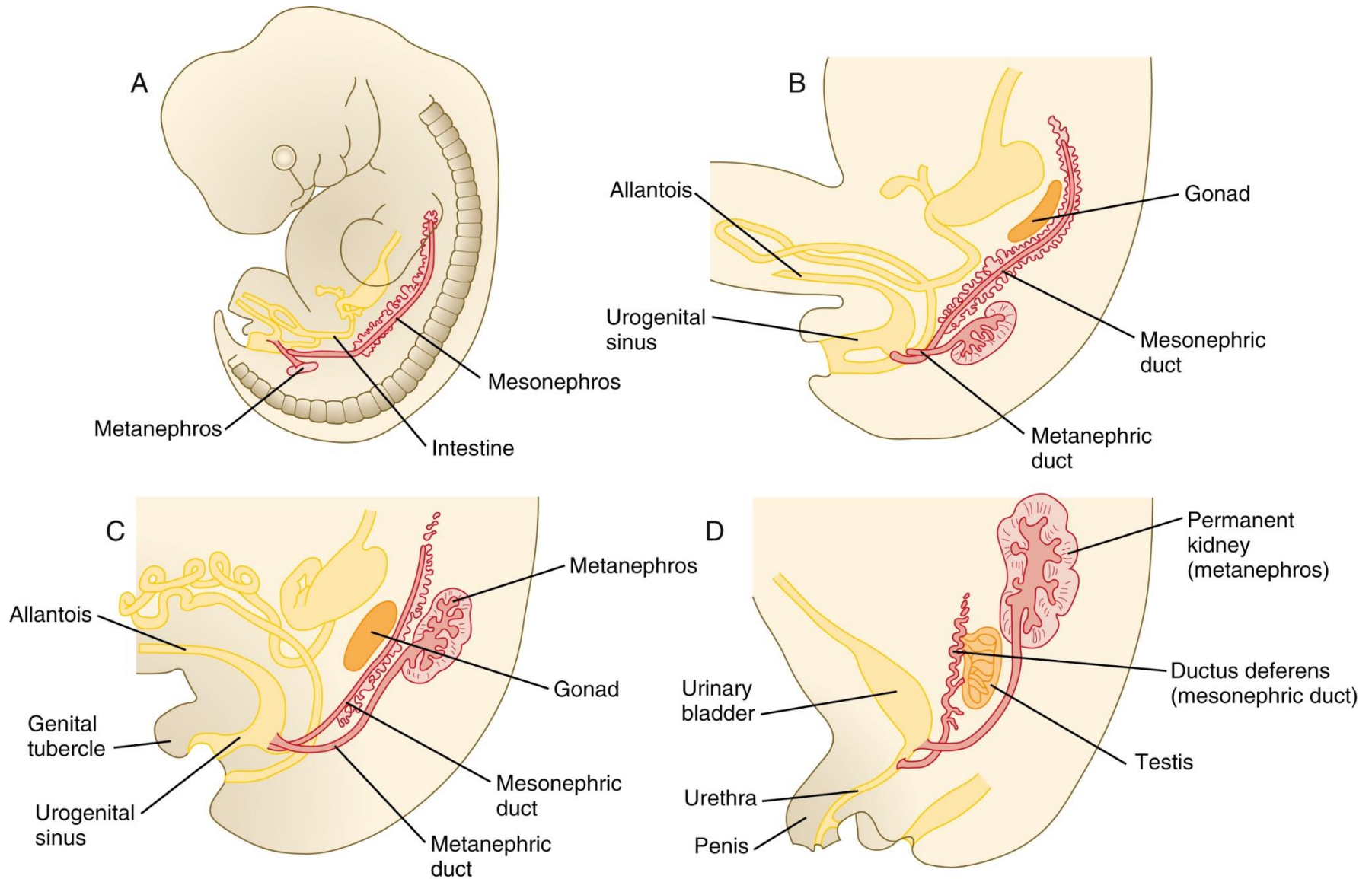
Metanefros

POLOHOVÉ ZMĚNY LEDVINY

- retroperitoneální lokace
- od 3. měsíce:
  - kraniální vzestup (*ascensus renis*) z L4 do L2/Th12
  - posun laterálně-dorzálním směrem
  - rotace o 90°

Metanefros

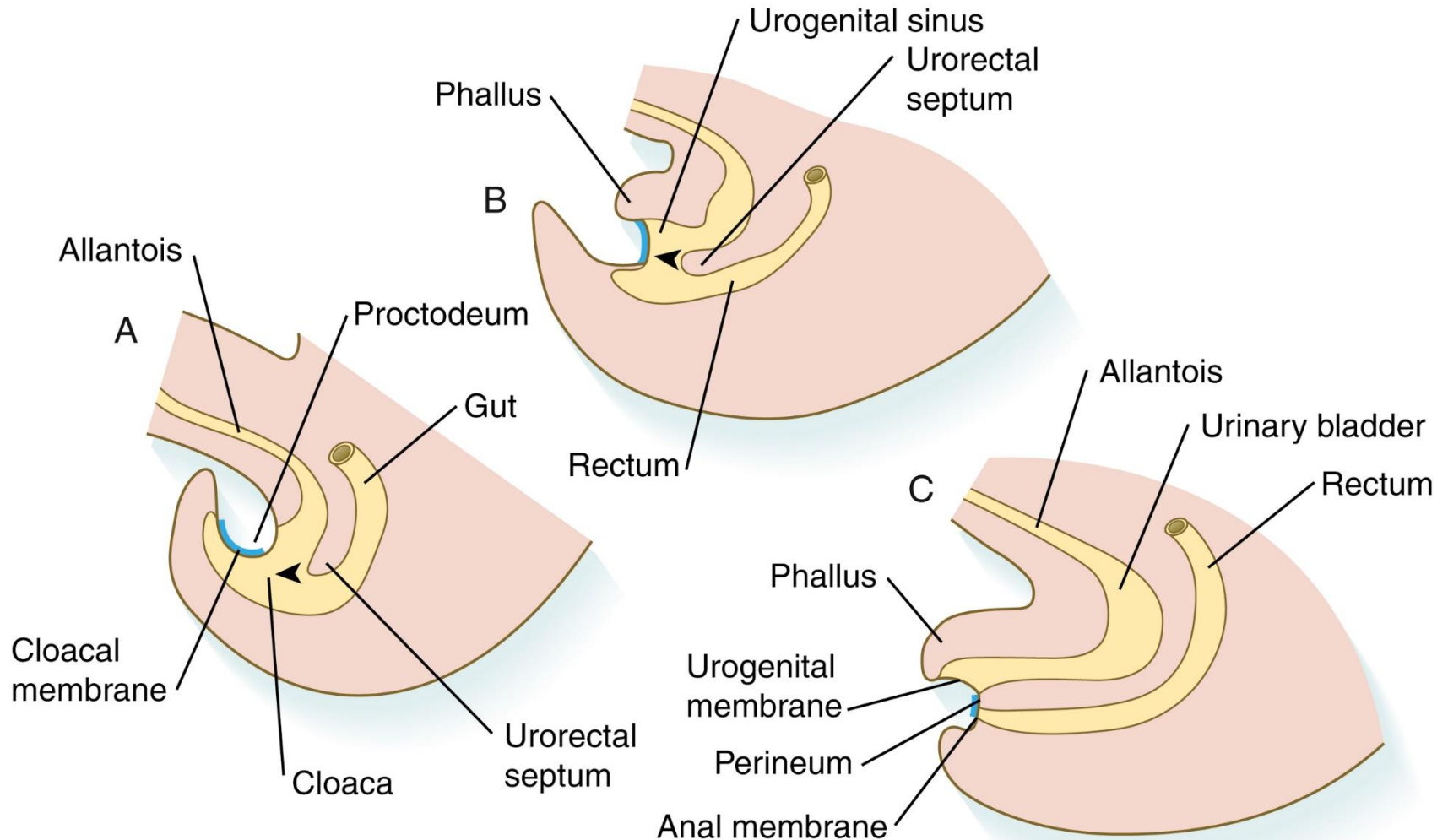

Vznik močové trubice a močového měchýře

ROZDĚLENÍ KLOAKY

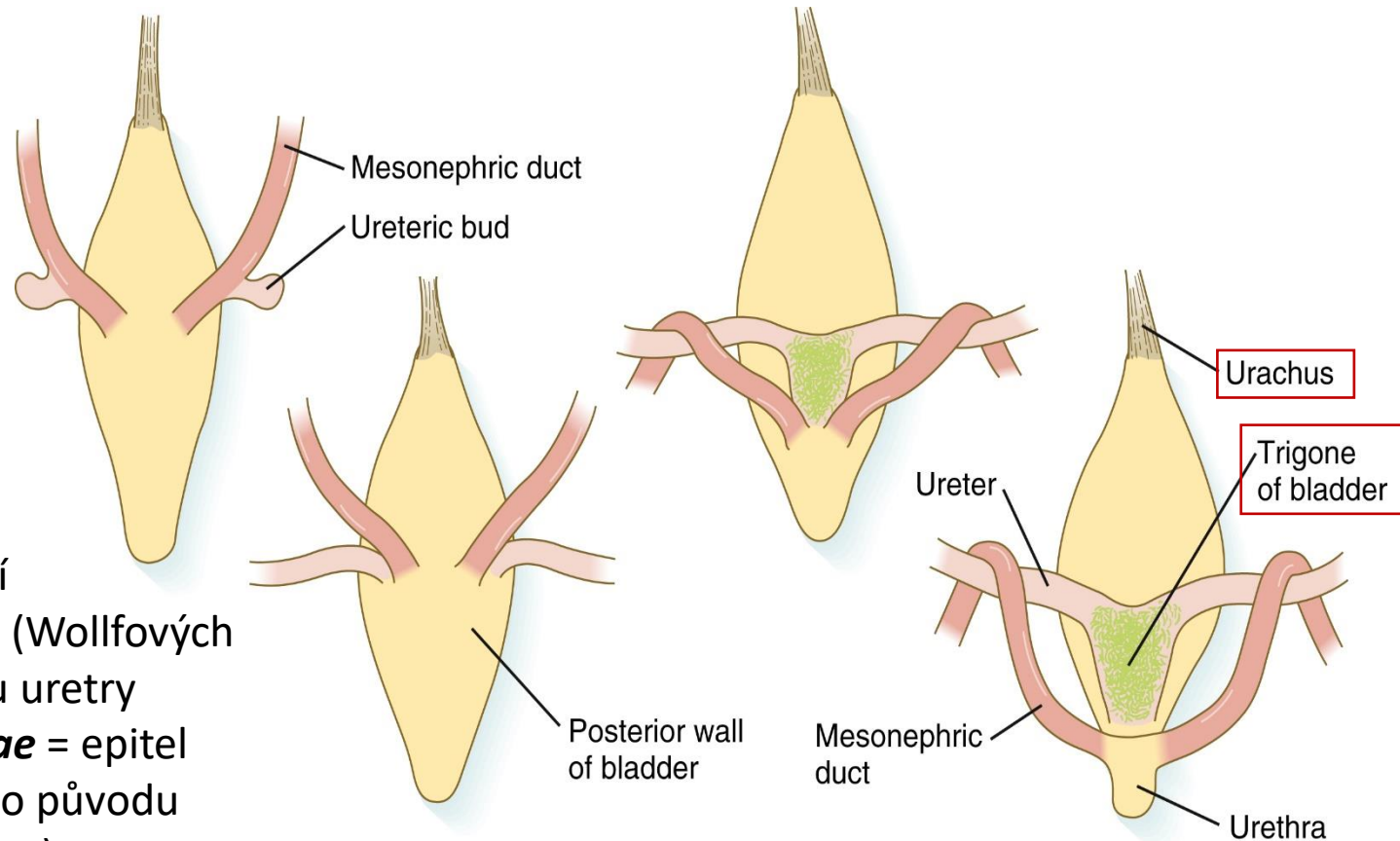
- **septum urorectale** rozdělí společný vylučovací vývod na rektální a urogenitální část

Vznik močové trubice a močového měchýře

VZNIK MOČOVÉHO MĚCHÝŘE

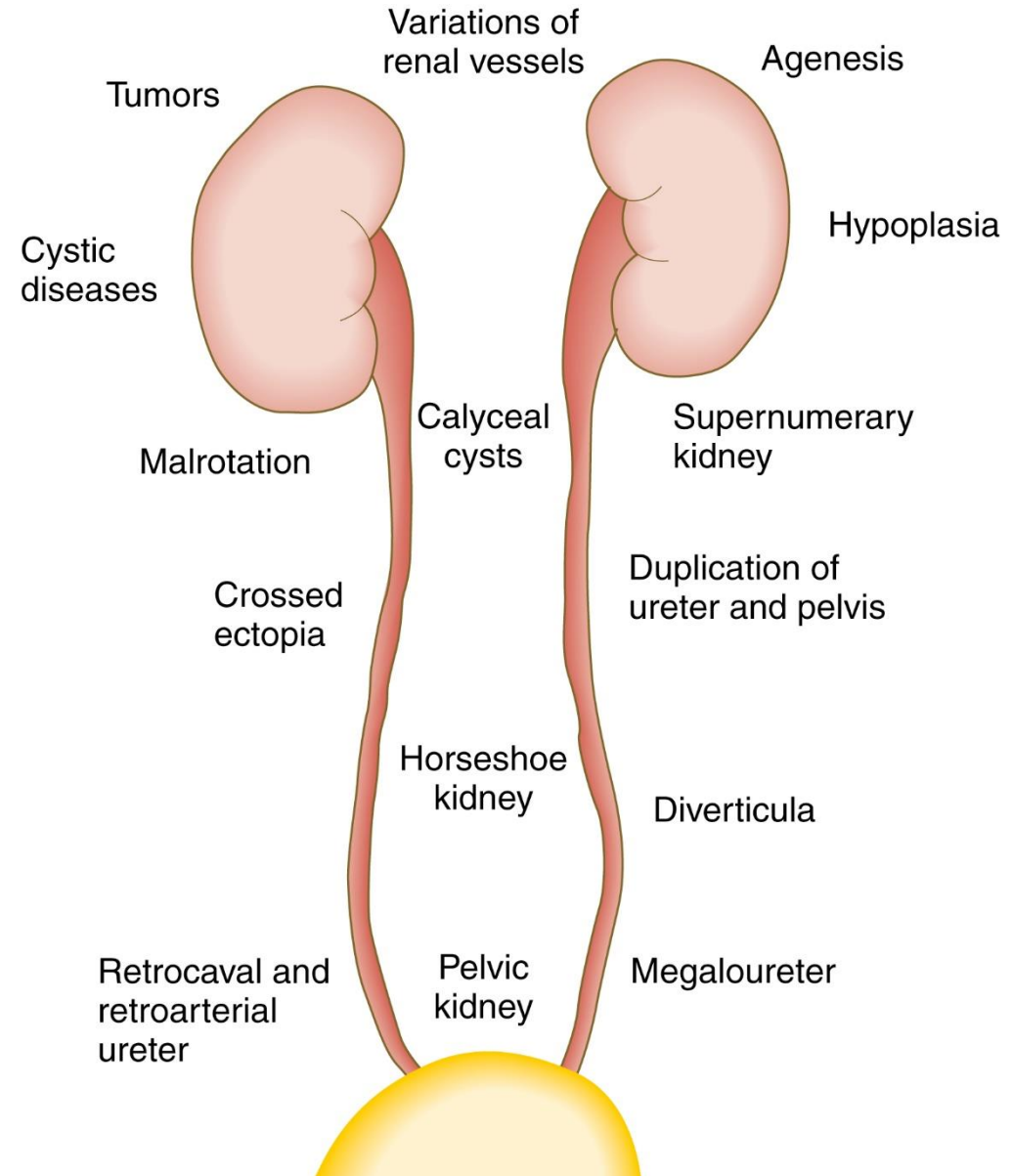
- vzniká dilatací allantois
- obliterací *ductus allantoideus* a kraniální části budoucího močového měchýře vzniká epitelový provazec **urachus**, který se posléze přemění na **lig. umbilicale medium**

- sestup a spojení mezonefrických (Wollfových duktů) za vzniku uretry
- **trigonum vesicae** = epitel mezodermového původu (zbytek entoderm)

Vrozené vývojové vady močového systému

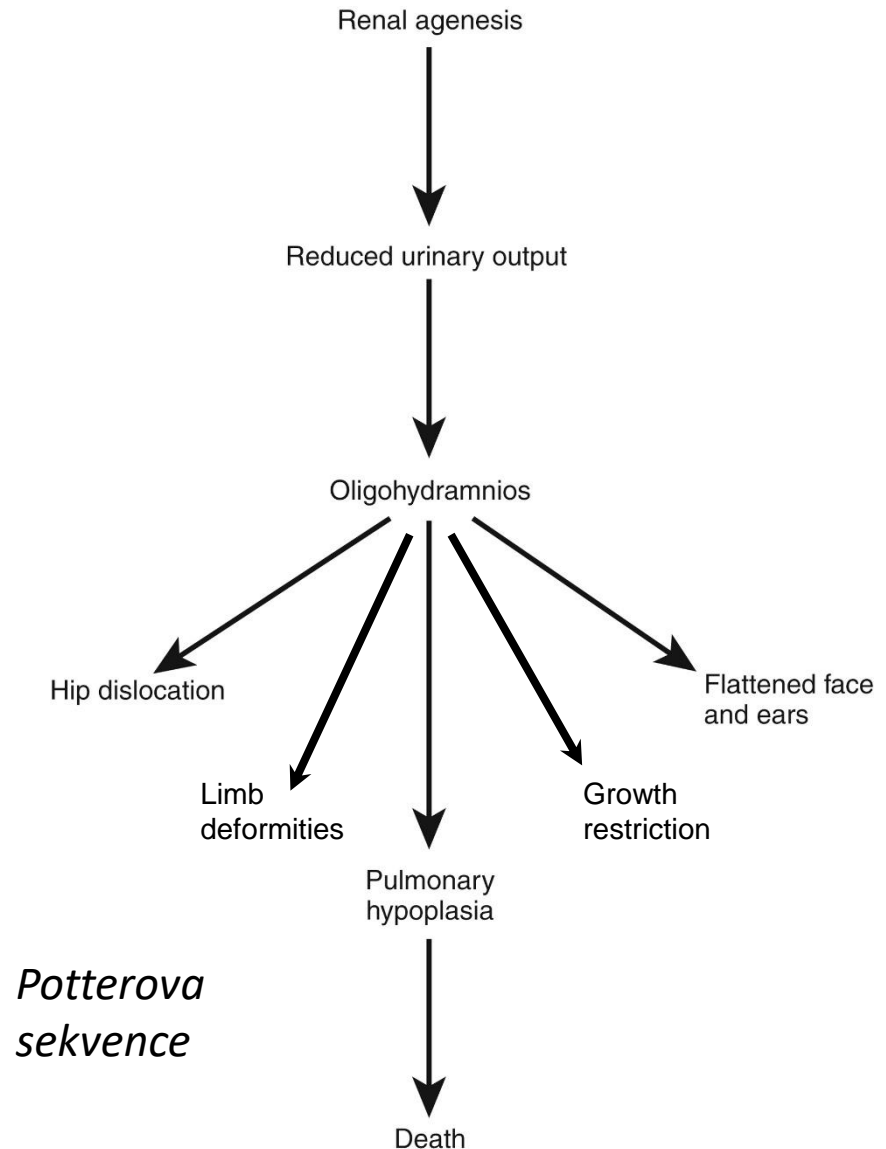
- časté (3-20% narozených dětí)
- často asymptomatické
- někdy projev až v dospělosti
- genetické i environmentální faktory

Vrozené vývojové vady močového systému

RENÁLNÍ AGENEZE

- oboustranná vzácná (1.3000)
- úmrtí krátce po porodu
- absence funkce ledvin → redukce amniální tekutiny (*oligohydramnios*)
- → komprese pupečníku a plodu

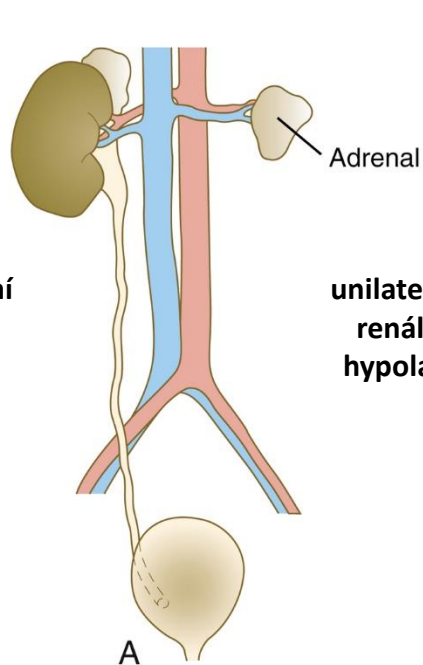

Vrozené vývojové vady močového systému

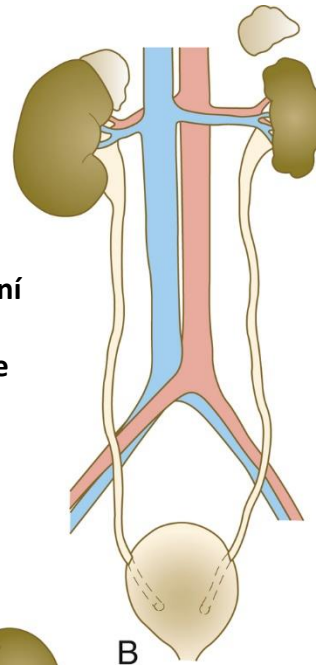
(výskyt 1:1.500)

**unilaterální
ageneze
ledviny**

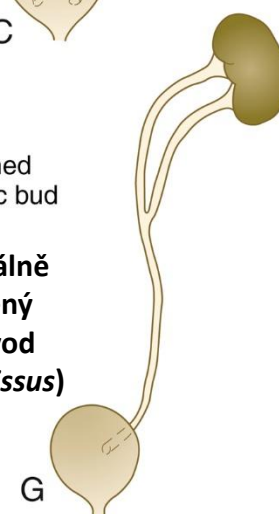
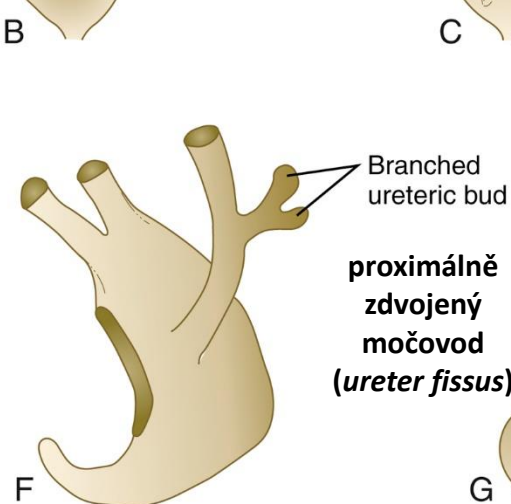
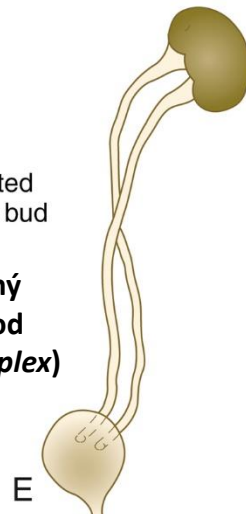
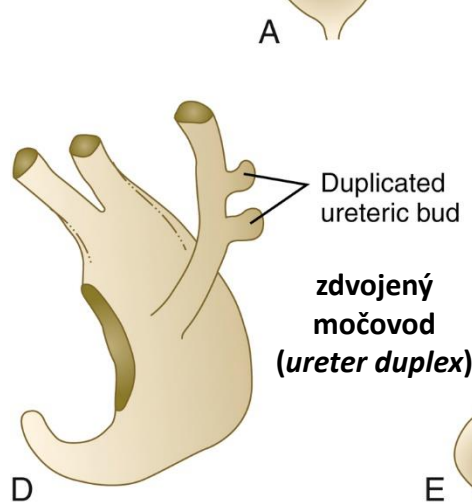
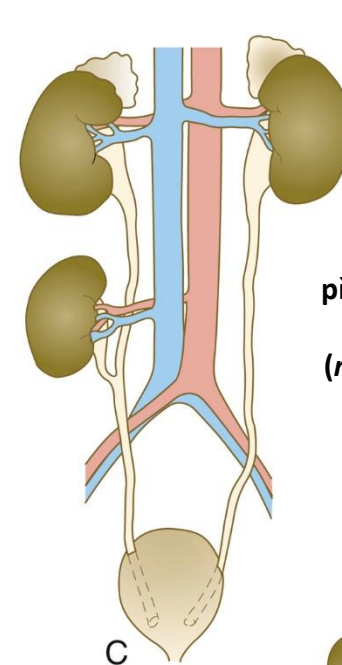
- kompenzační
hypertrofie
druhé ledviny

**unilaterální
renální
hypoplazie**

**přespočetná
ledvina
(ren duplex)**

Vrozené vývojové vady močového systému

POLOHOVÉ A SRŮSTOVÉ ANOMÁLIE

- důsledek nedokončeného vzestupu ledviny

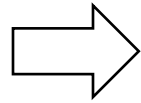
• REN PELVICUS

• REN SACRALIS

• REN ARCUATUS

= podkovovitá ledvina

- výskyt 1:400

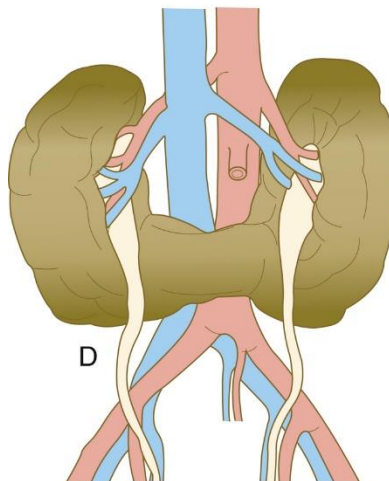
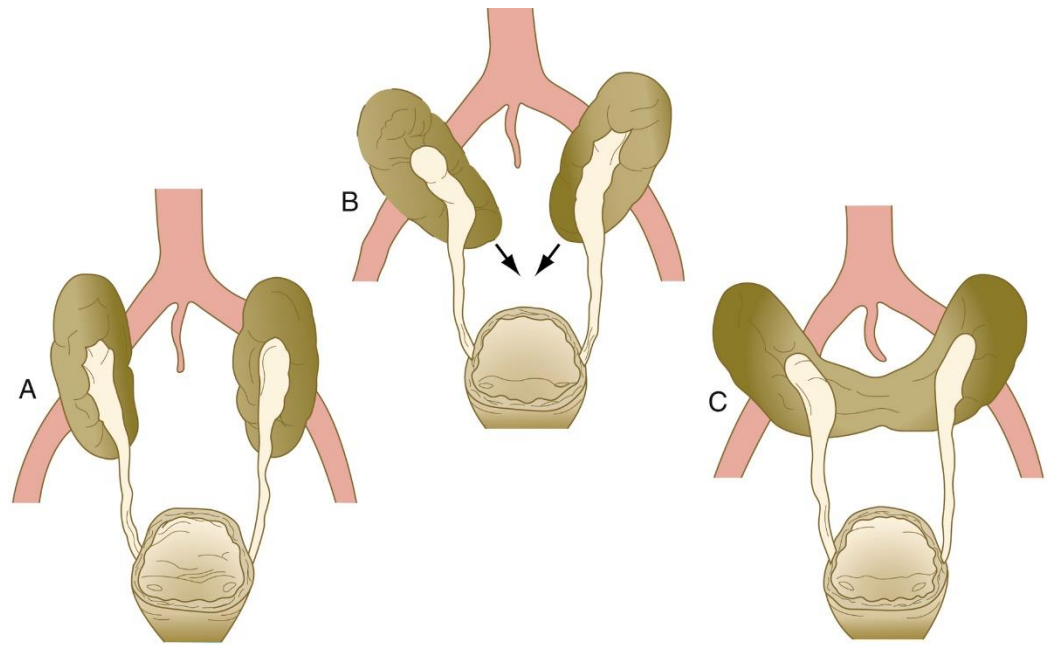
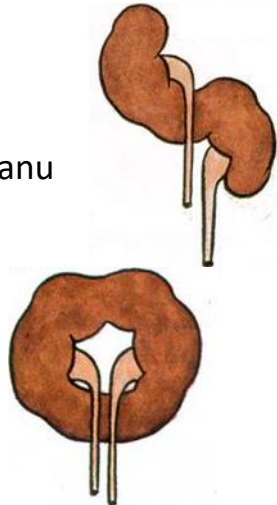

• REN SIGMOIDEUS

- splynuté ledviny

- přesun na jednu stranu

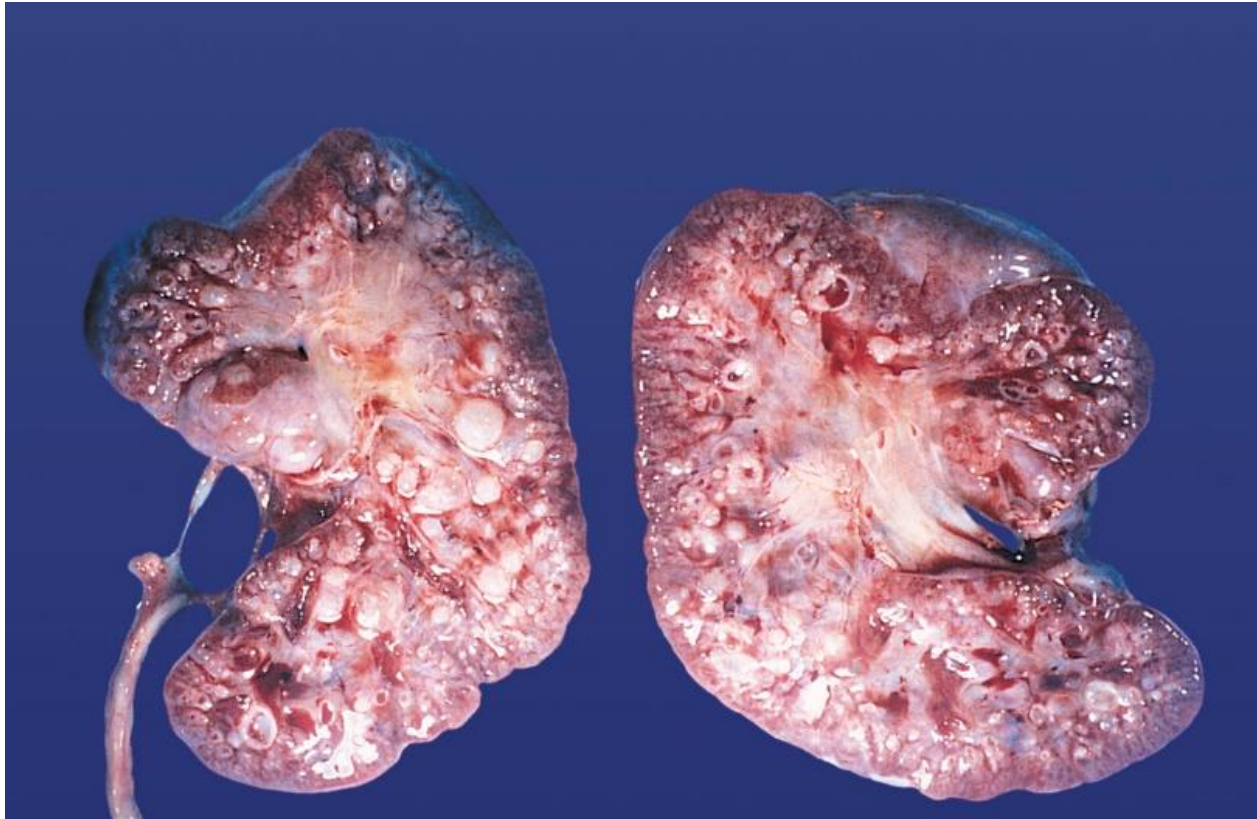
• REN FUNGIFORMIS

Vrozené vývojové vady močového systému

VROZENÁ POLYCYSTICKÁ LEDVINA

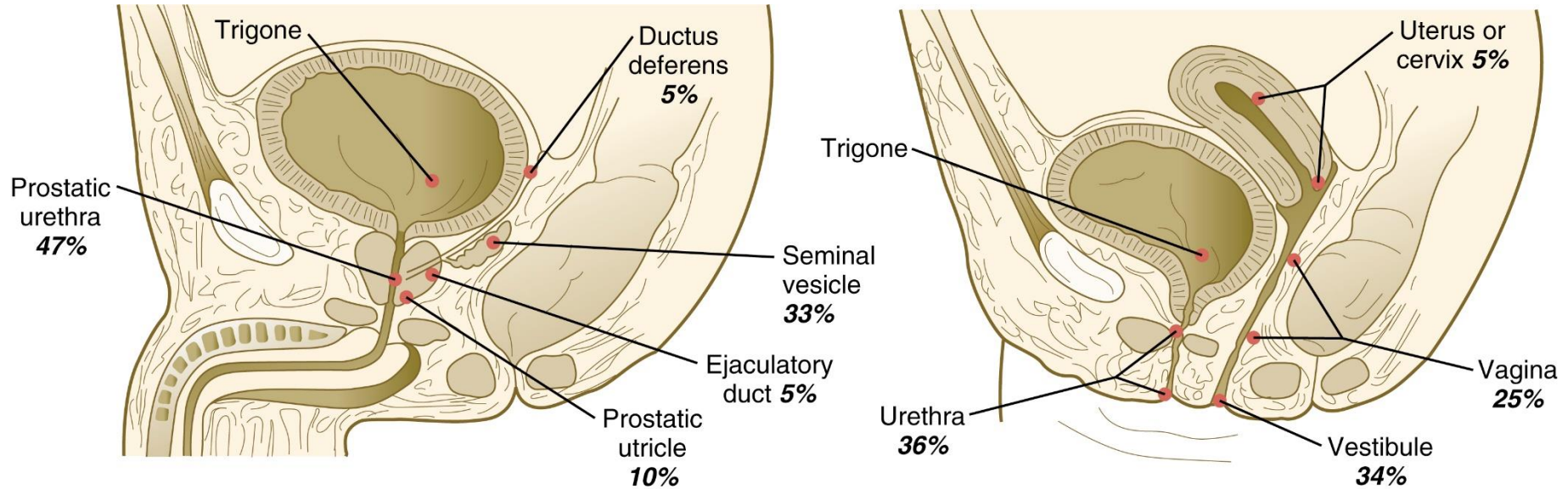
- výskyt 1:800
- velké množství cyst v renálním parenchymu
- častá asociace s cystami v játrech a slinivce

Vrozené vývojové vady močového systému

EKTOPIE VÝVODU MOČOVODU

- příčinou jsou ektopie uréterového pupenu
- únik moči
- symptomatické

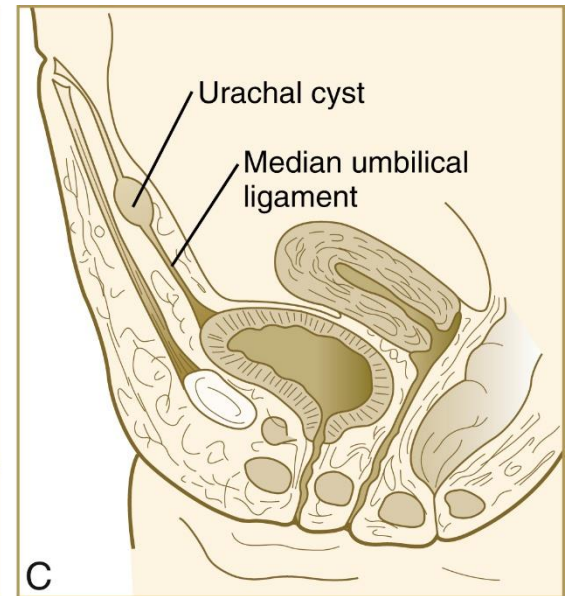
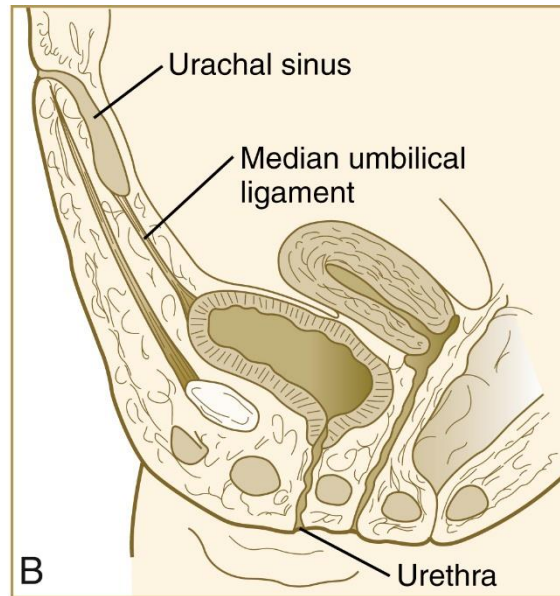
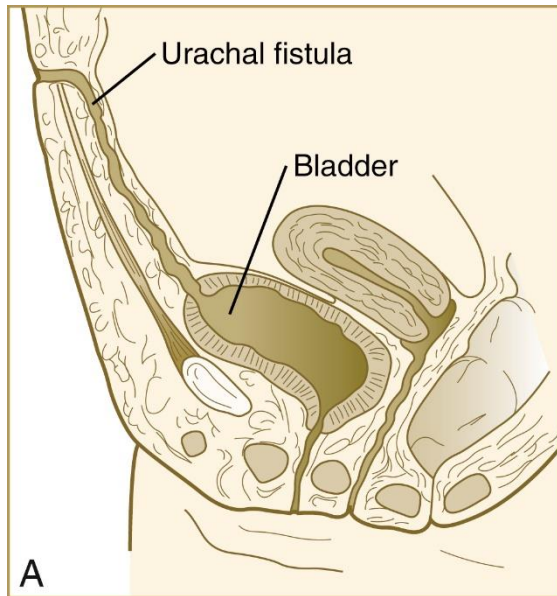

Vrozené vývojové vady močového systému

PÍŠTĚLE URACHU (*fistulae urachi*)

- porucha obliterace urachu a perzistence *ductus allandoideus*, který spojuje vrchol močového měchýře s pupkem
- píštělí může odtékat sekret píštěle nebo moč

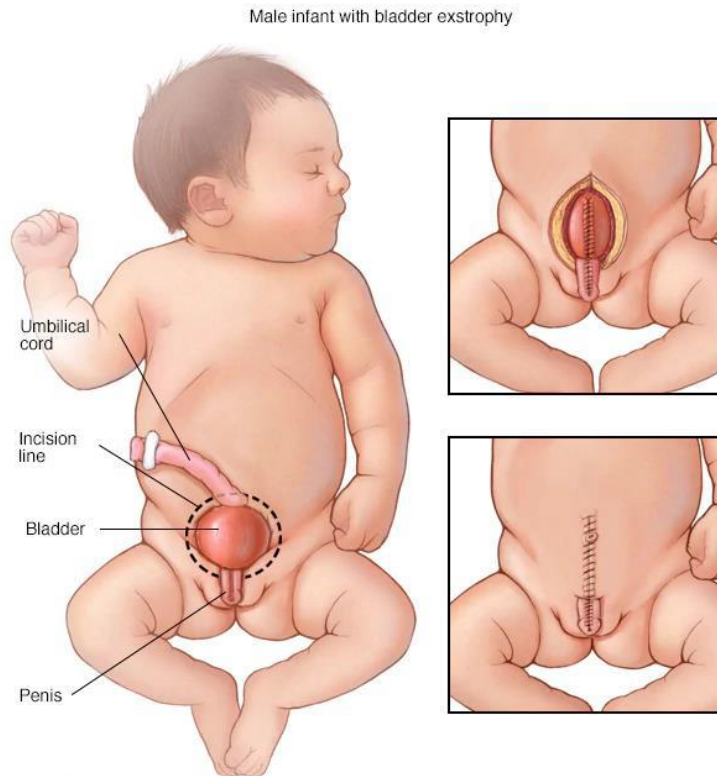

Vrozené vývojové vady močového systému

EXTROFIE MOČOVÉHO MĚCHÝŘE

(*extrophia vesicae urineae*)

- chybění tělní stěny v podbřišku a přední stěny močového měchýře
- vzácná, častější výskyt u chlapců
- často kombinováno s epispadií

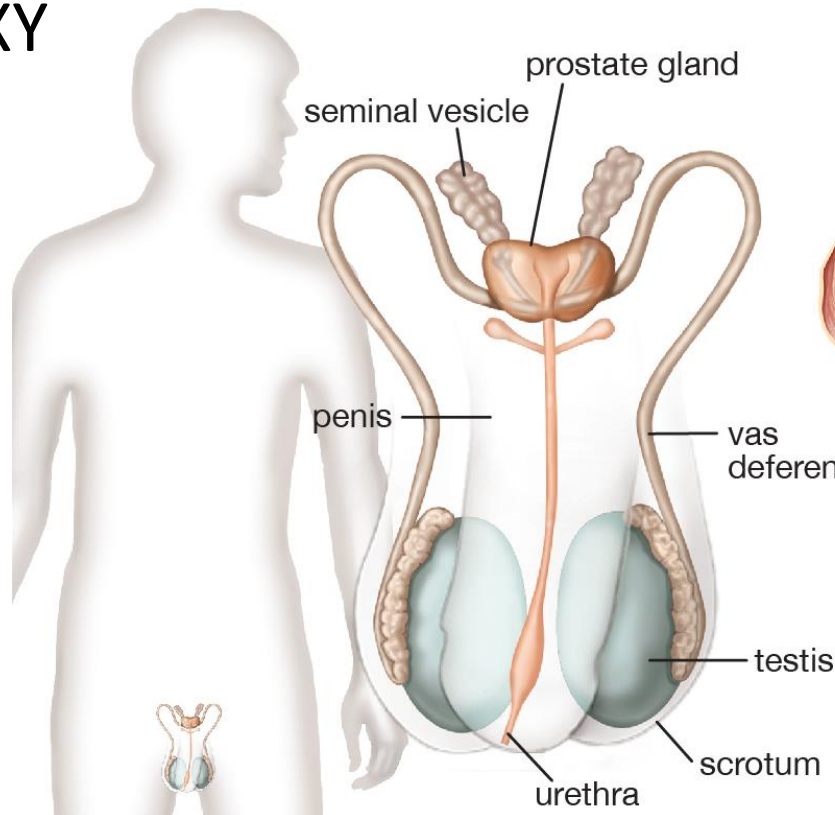
Přehled vývoje pohlavního systému

MEZODERM

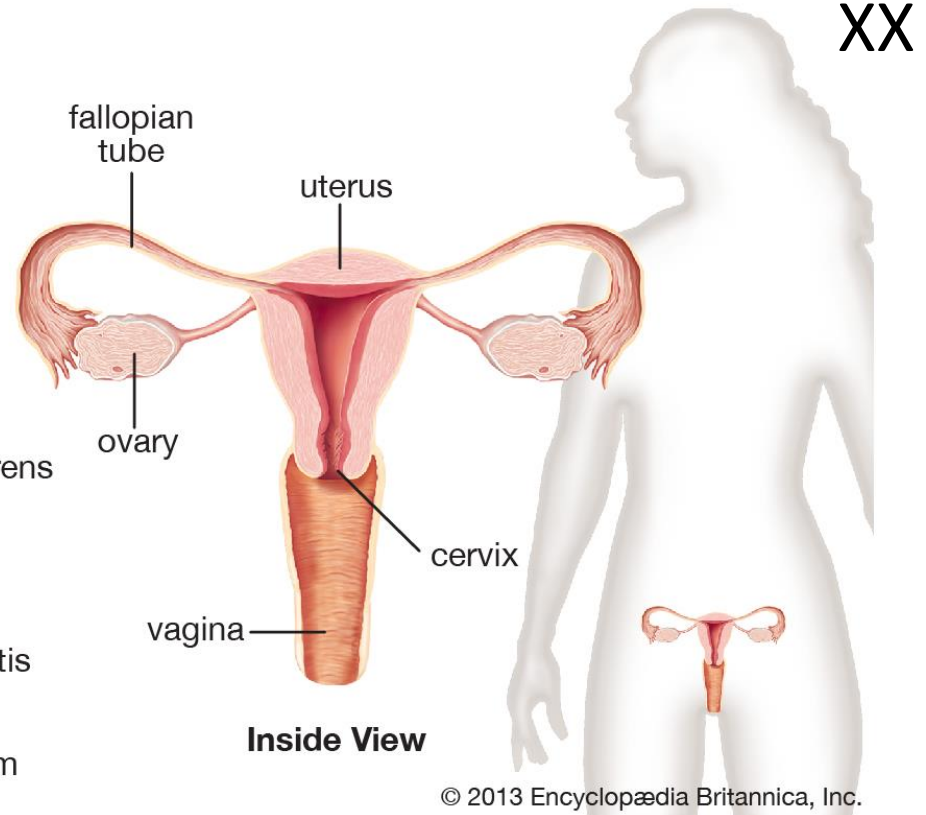
- z mezonefros (společný základ s vylučovacím systémem)
- až do 7. týdne stádium indiferentní → vývoj mužským nebo ženským směrem
- nejprve diferenciaci pohlavní žlázy, ostatní části pohlavního systému s odstupem 1-2 týdnů

XY

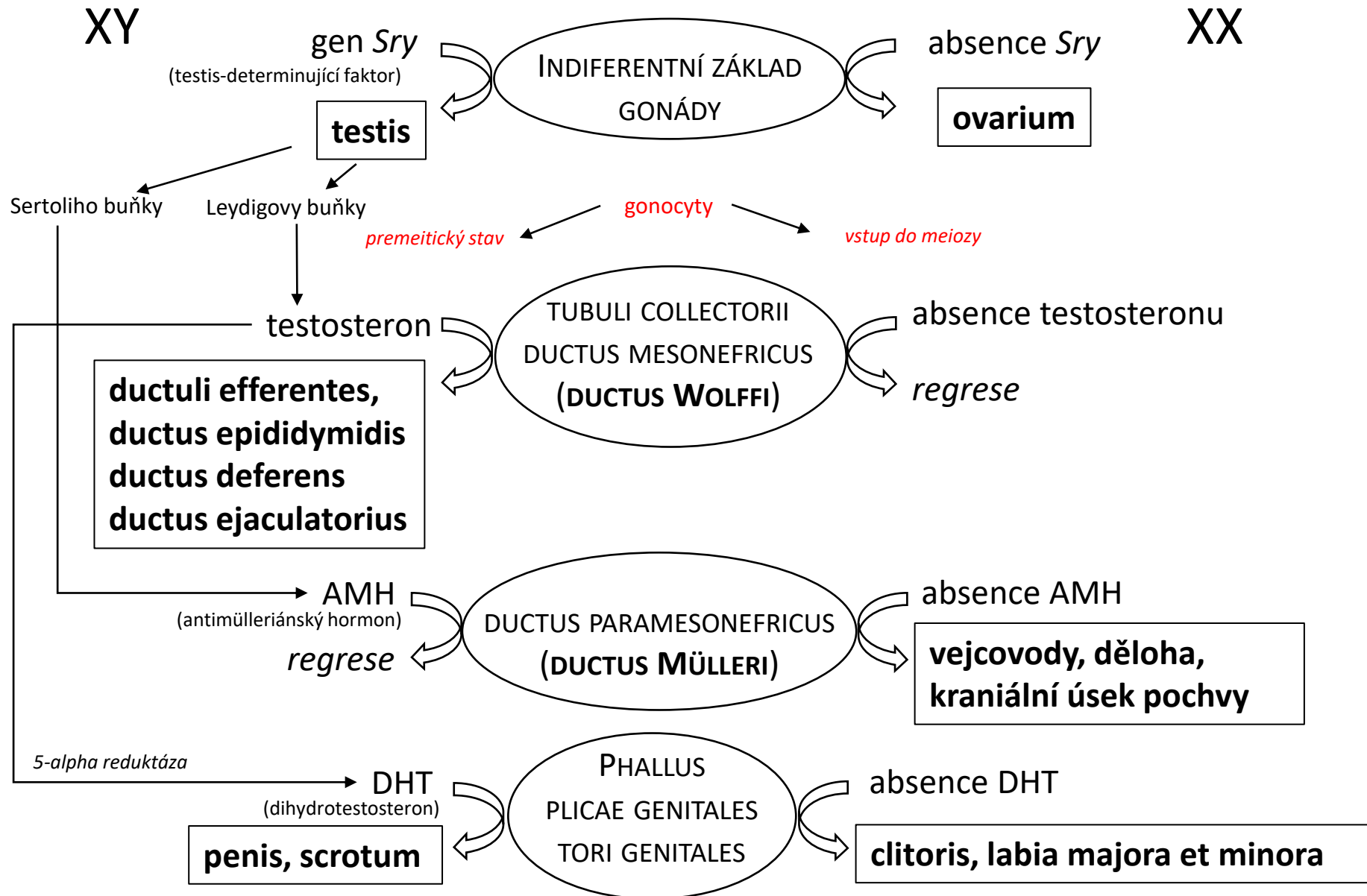
Male Reproductive System

Female Reproductive System

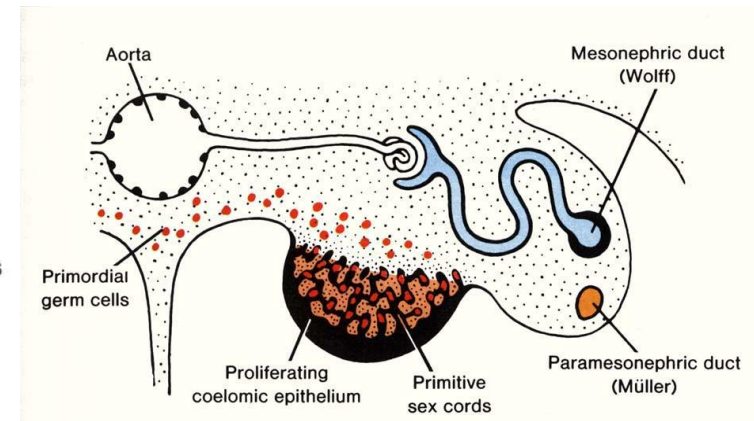
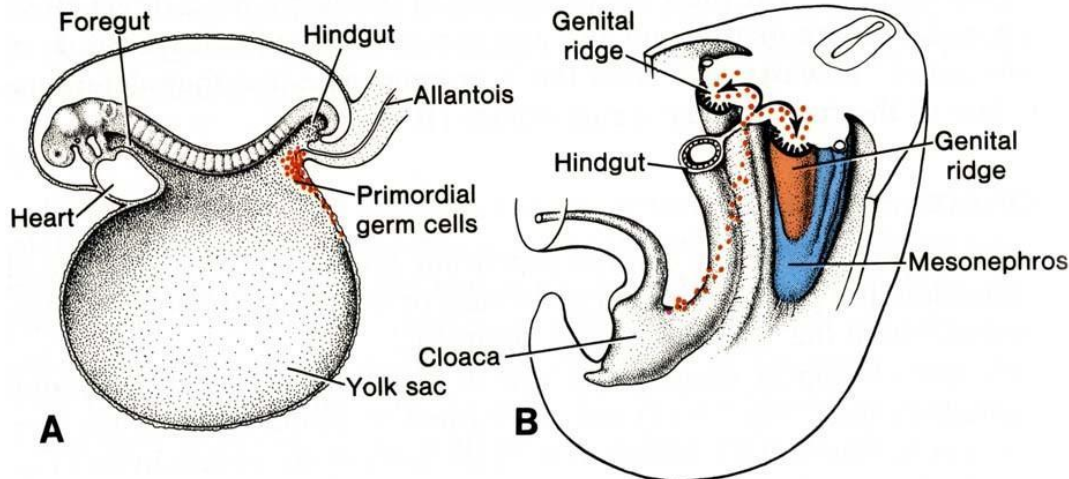
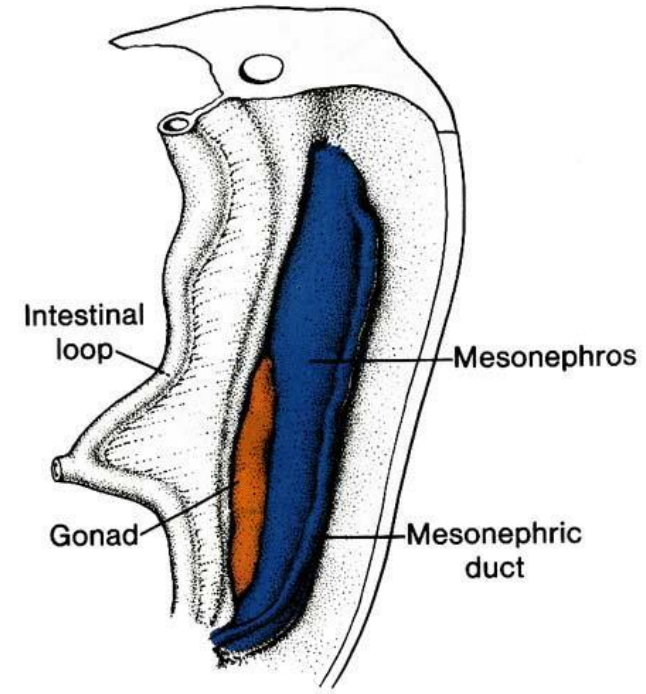
Přehled vývoje pohlavního systému

Vývoj gonád

GONOCYTY = primordiální zárodečné buňky

- vznikají z epiblastu před začátkem gastrulace
- dočasně vycestují do stěny žloutkového váčku poblíž allantois
- během 6. týdne aktivně migrují podél urogenitální lišty (*plica urogenitalis*)
- kolonizují mezenchymální podklad lišty v úseku L1-L3 → základ párových gonád

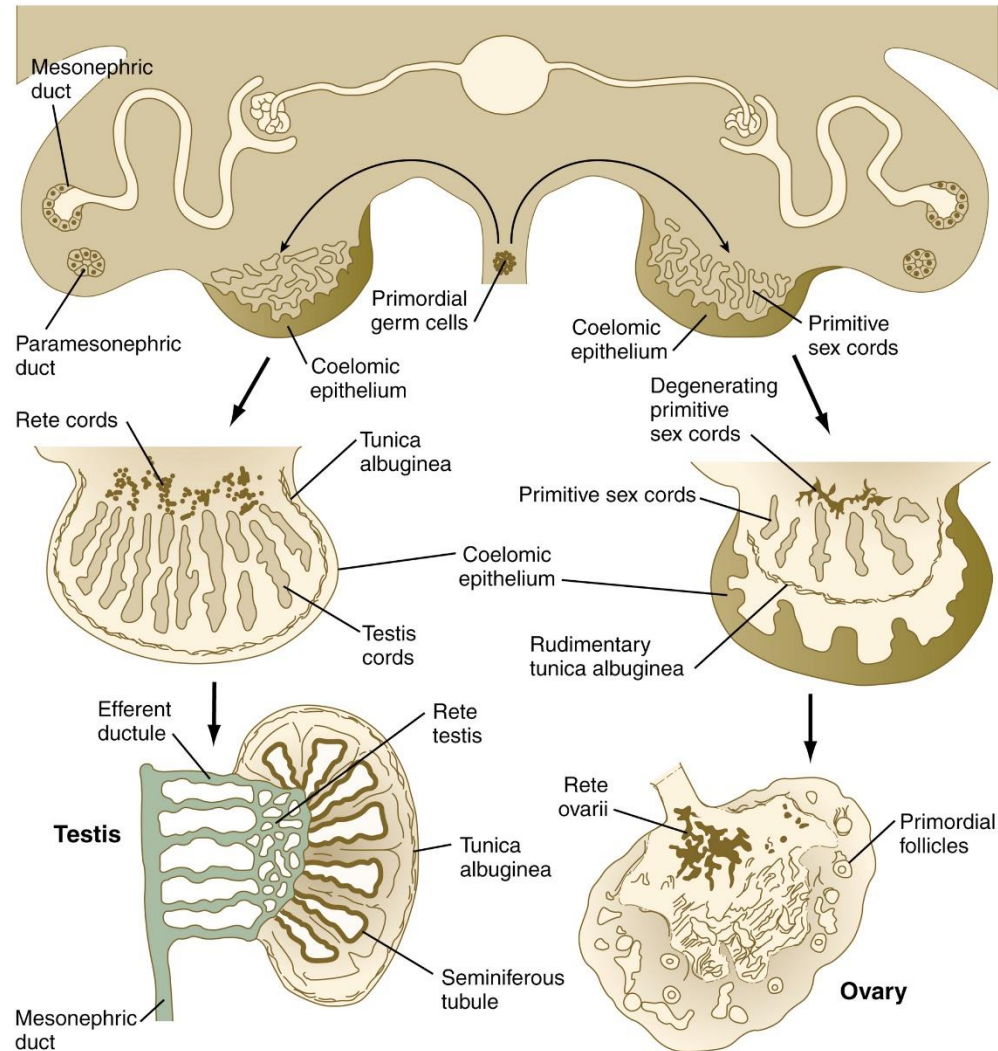

Vývoj gonád

- prorůstání epitelu pohlavní lišty → **medulární (primitivní) provazce**
- epitelo-mezenchymální transformace

XY

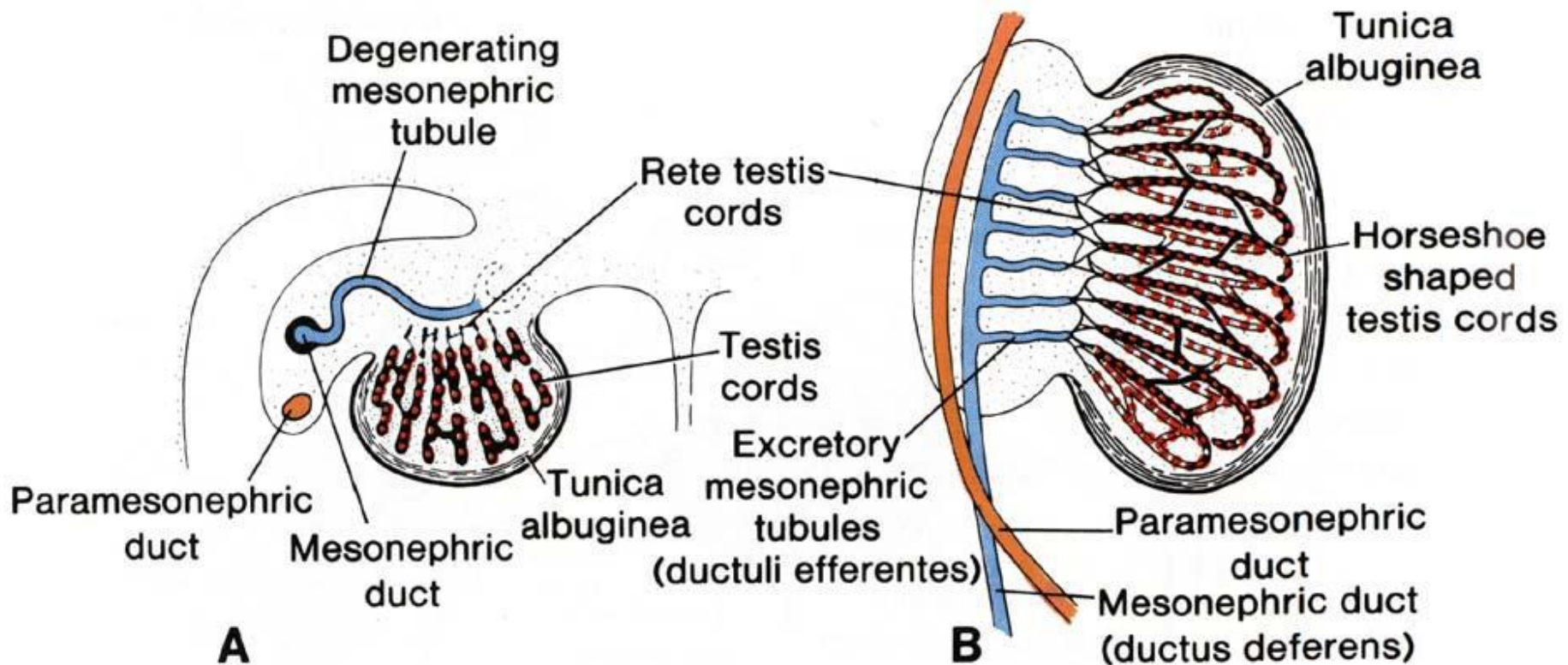
XX

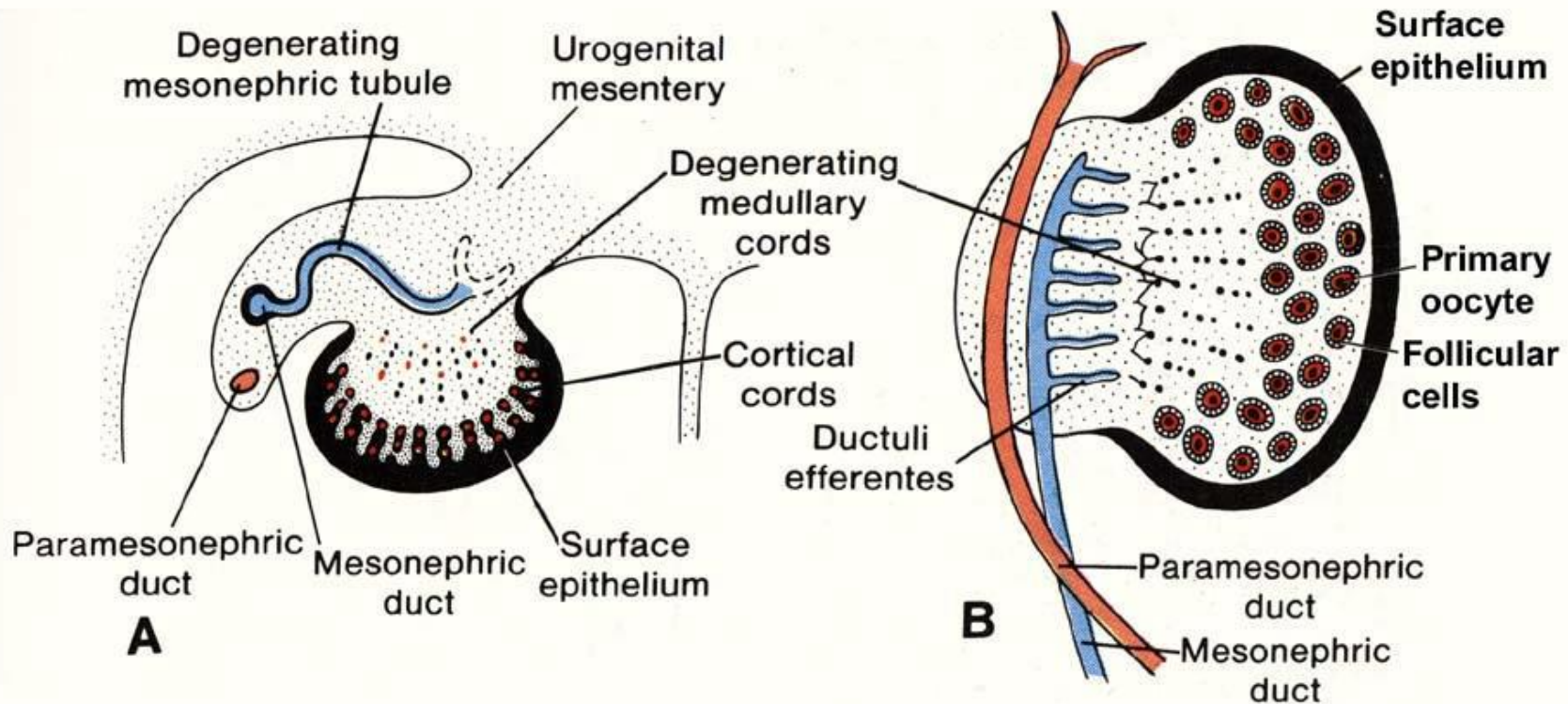
Vývoj varle

- **pod vlivem Sry** probíhá růst a větvení medulárních provazců diferenciace na **semenotvorné kanálky** (které jsou osídlovány gonocyty) a napojení na mezonefros → anastomózní síť (**rete testis**)
- z endotelu provazců se derivují **Sertoliho buňky**, které produkují **antimüllerianský hormon (AMH)**
- z mezenchymu mezi provazci se derivují **Leydigovy buňky**, které produkují **testosteron**

Vývoj vaječníku

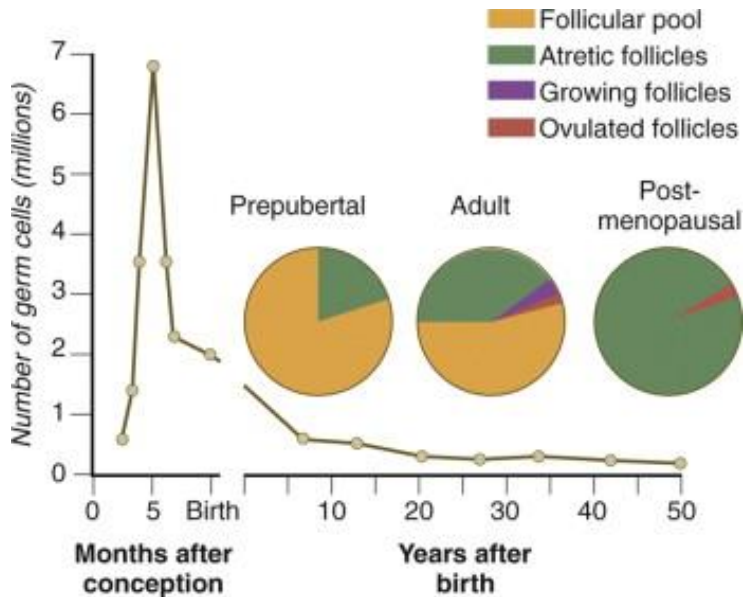
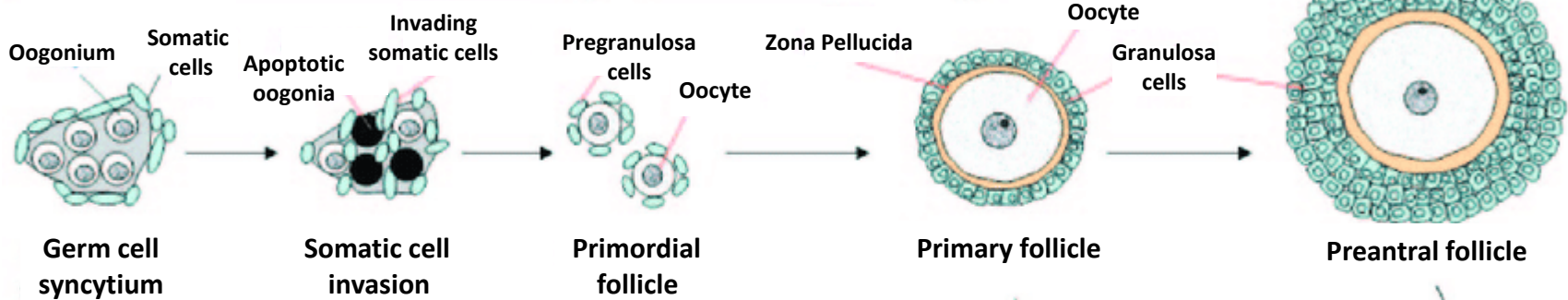
- **bez vlivu Sry** jsou medulárních provazce fragmentovány
- v medulární části rozpadlé provazce zanikají a jsou nahrazeny cévnatým vazivem
- v korové části shluky buněk sekundárně diferencují a vzniklé kortikální provazce obklopují gonocyty
- gonocyty diferencují na **oogonie**, které se intenzivně mitoticky dělí
- oogonie obklopeny jednou vrstvou folikulárních buněk (= **primordiální folikuly**),
- primární oocyty vstupují do meiózy, zástava v **dictyotene** (až do puberty)

Vývoj vaječníku

BEFORE BIRTH

AFTER BIRTH

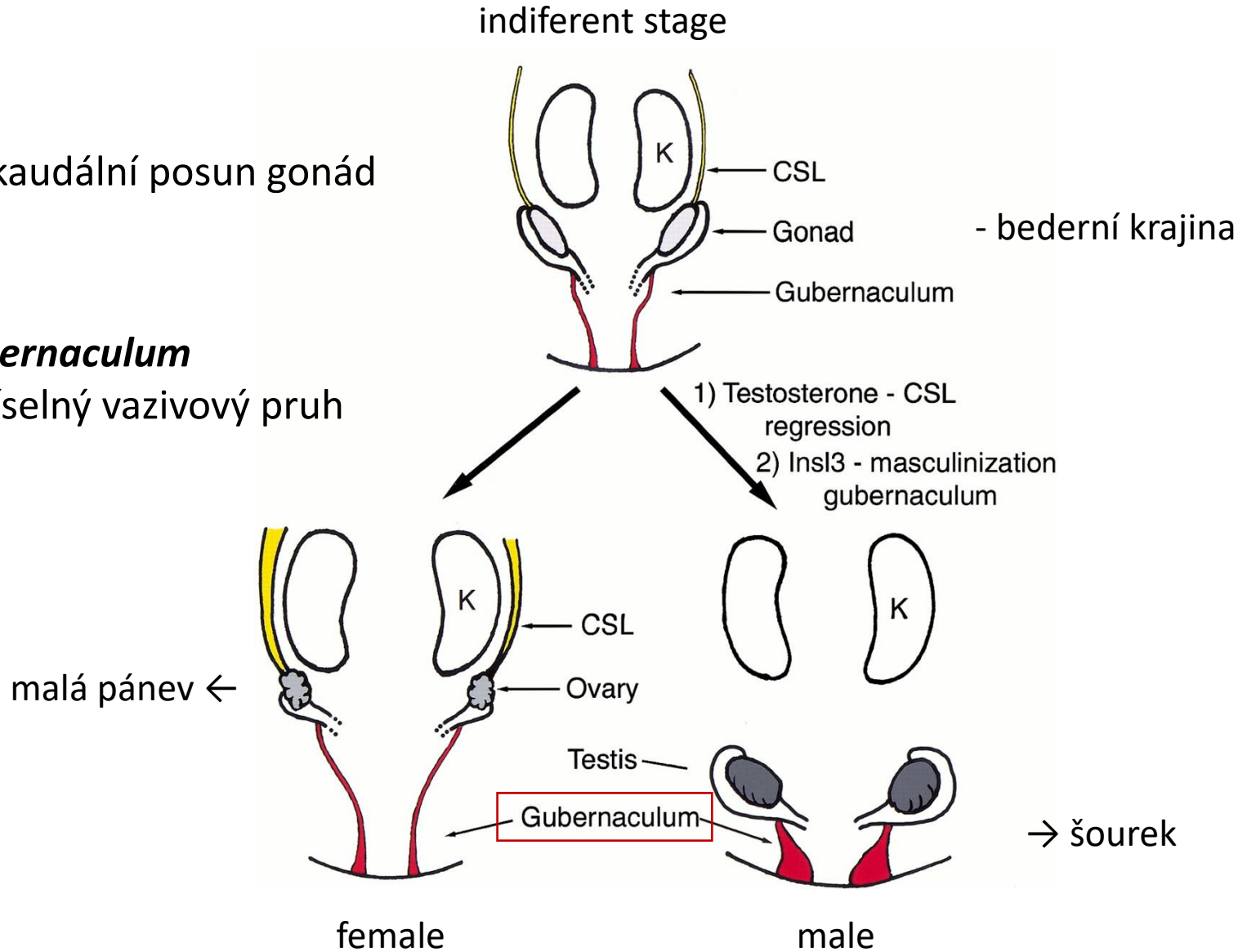
- 6. týden – 6-7 milionů zárodečných buněk
- při narození: ~ 2 miliony
- puberta: ~ 400.000

Sestup gonád

- kaudální posun gonád

gubernaculum

= tříselný vazivový pruh

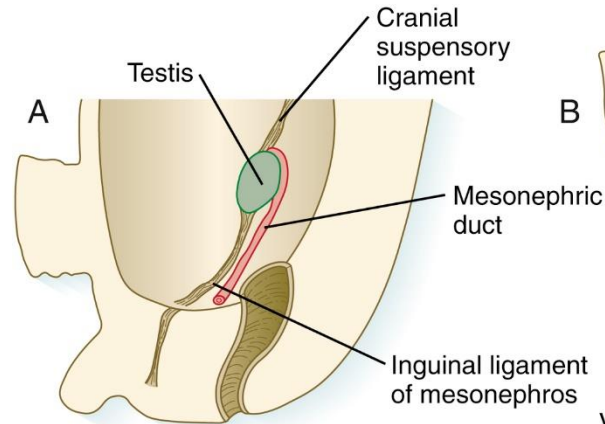

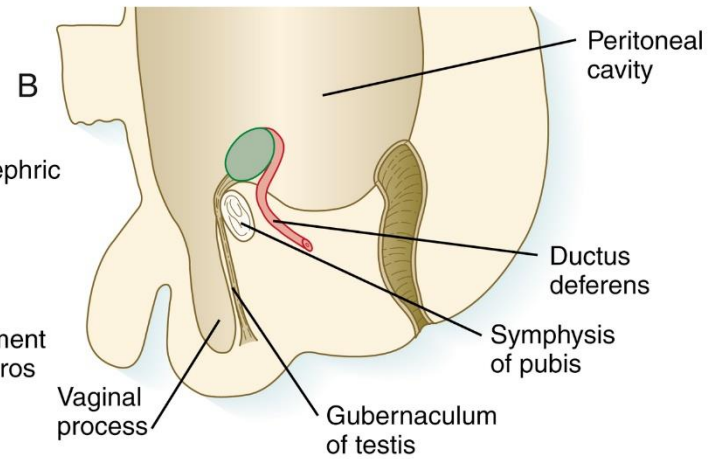
Sestup varlete

DESCENSUS TESTINUM

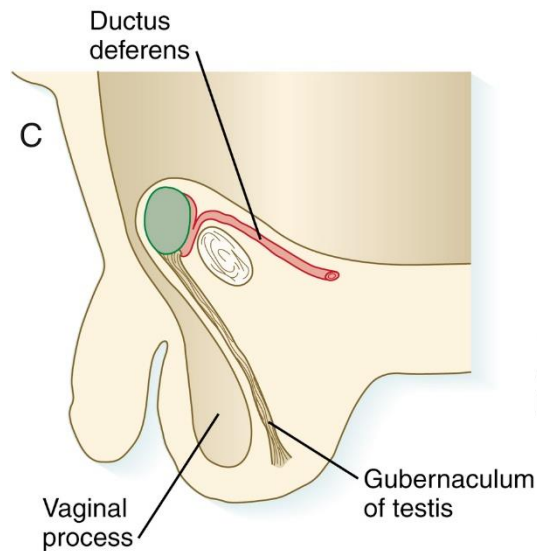
2. měsíc

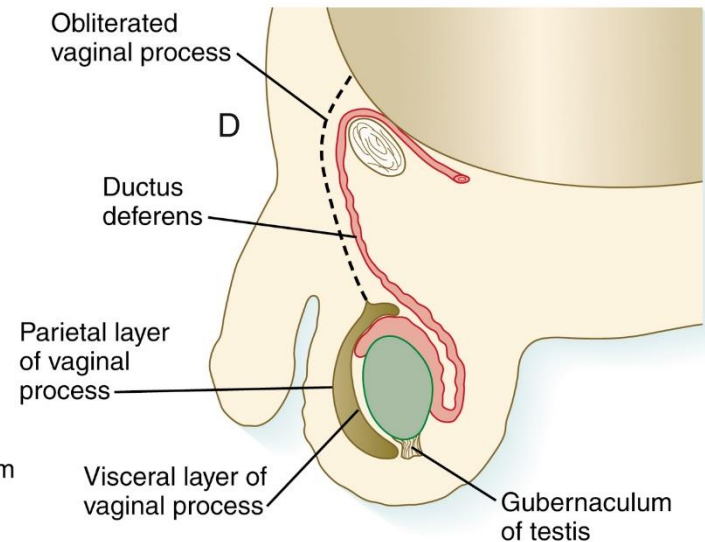
3. měsíc

7. měsíc

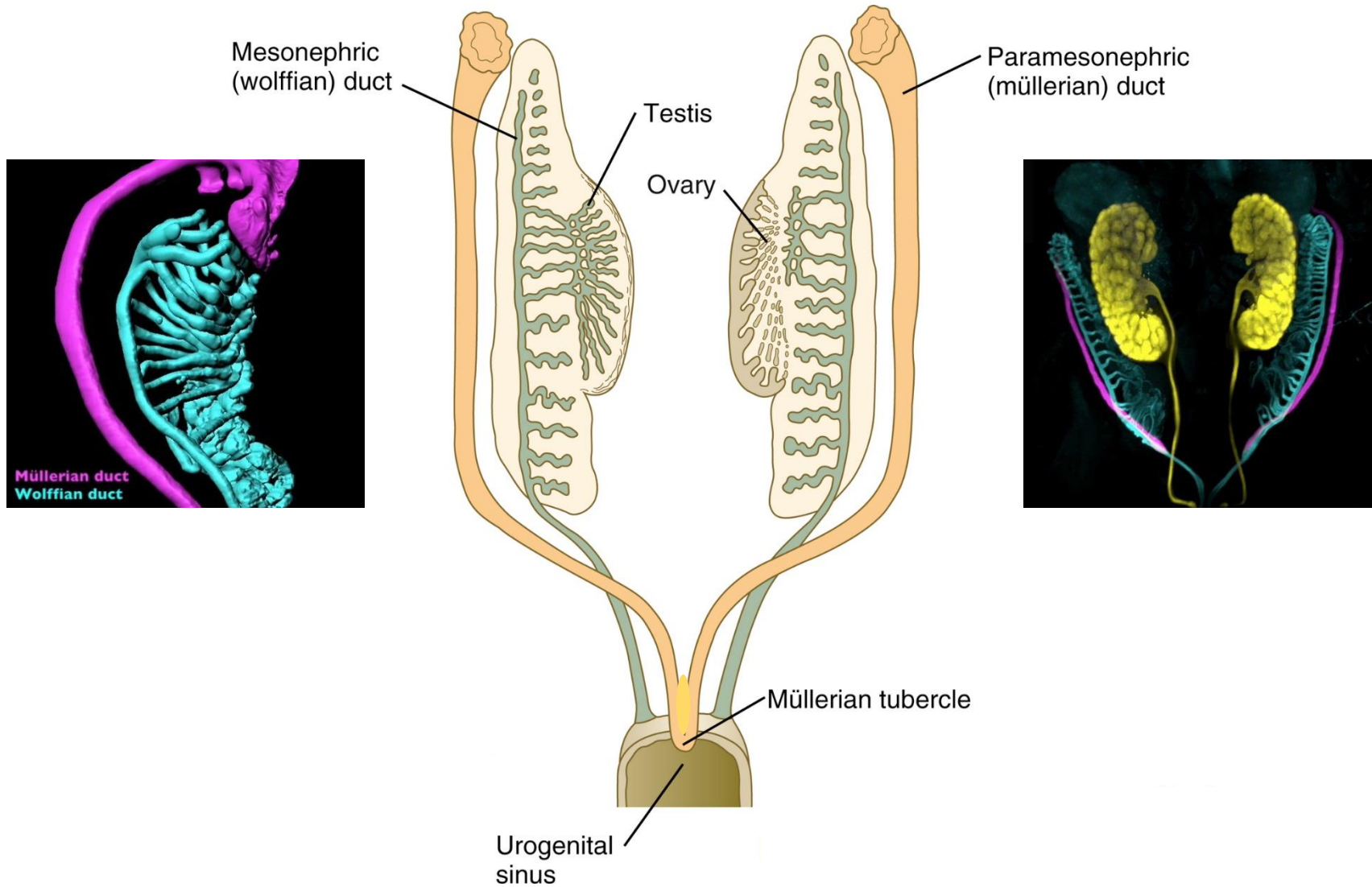

9. měsíc

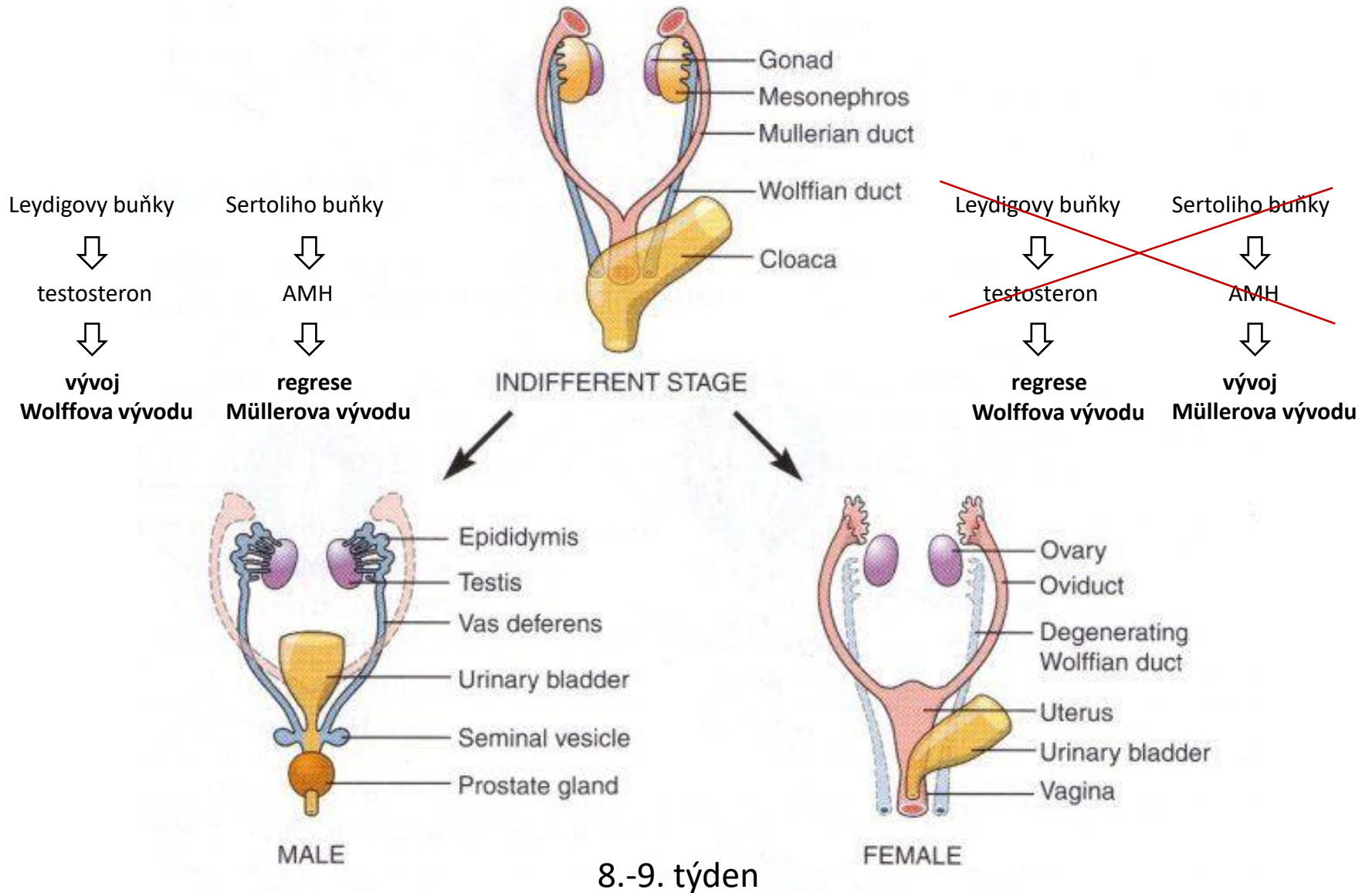

- dokončený sestup varlat a obliterace *processus vaginalis peritonei* = znak zralosti plodu

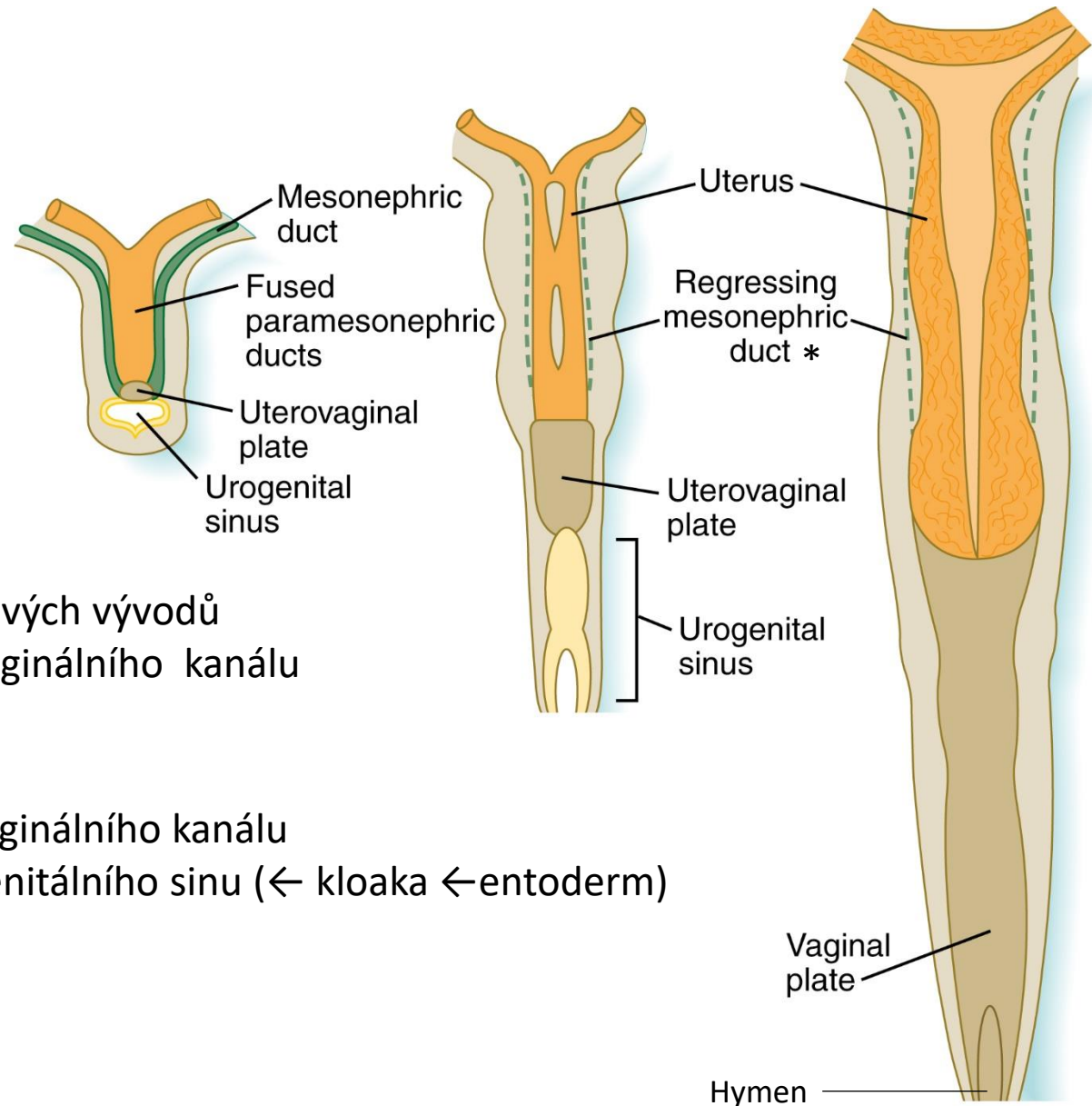
Vývoj vývodných pohlavních cest

Vývoj vývodných pohlavních cest

Vývoj vývodných pohlavních cest

DĚLOHA

- ← kaudální část Müllerových vývodů
- ← kraniální část uterovaginálního kanálu

VAGINA

- ← kaudální část uterovaginálního kanálu
- ← kraniální část uterogentálního sinu (← kloaka ← entoderm)

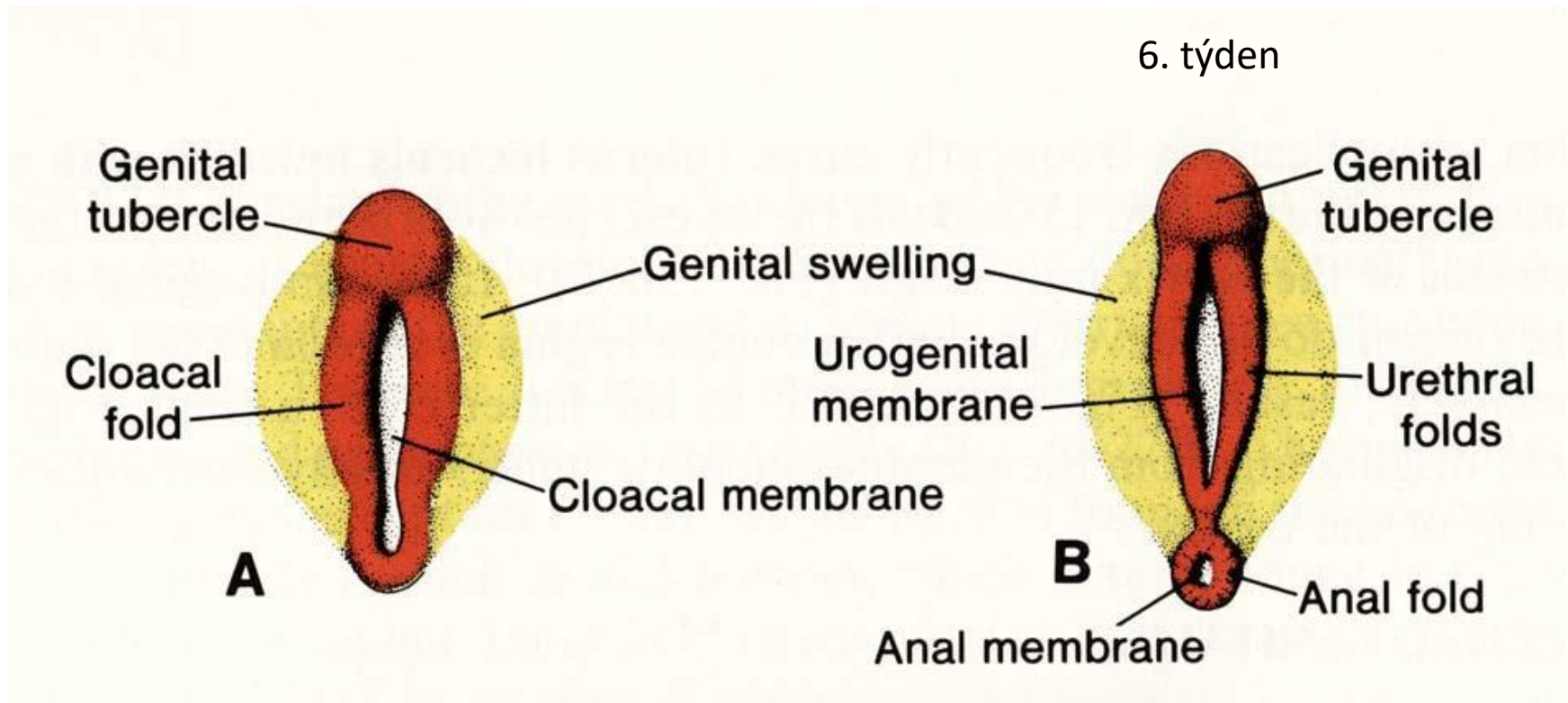
* Gartnerův kanálek

Hymen

Vývoj zevních pohlavních orgánů

- ***tuberculum genitale*** - pohlavní hrbolek – vzniká srůstem kloakálních řas
- ***plicae (uro)genitalis*** – uretrální/pohlavní řasy – frontální část původní kloakální řasy
- ***tori genitales*** – pohlavní valy – párová laterální vyvýšení

Vývoj zevních pohlavních orgánů

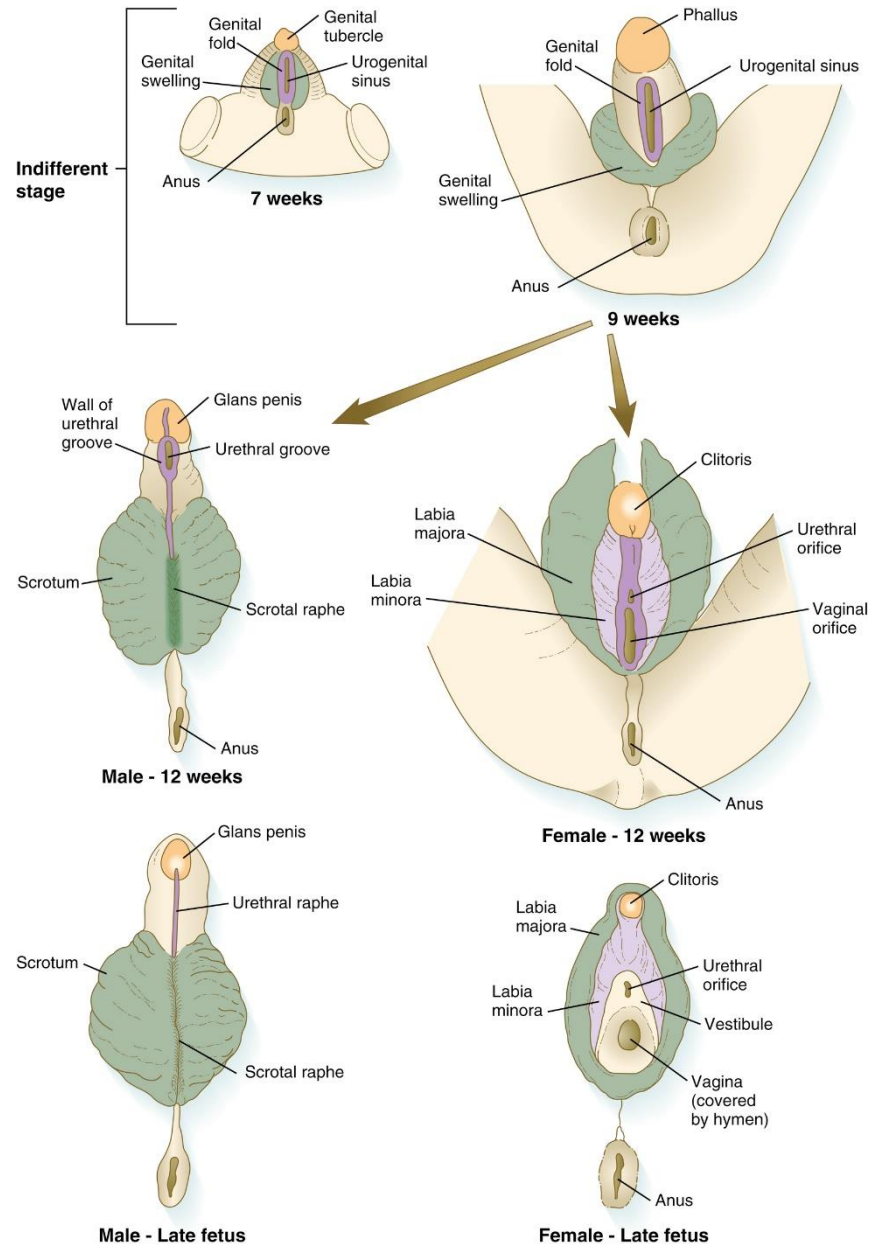
- 12. –13. týden:
kritické období diferenciace
(srůst uretrálních řas)

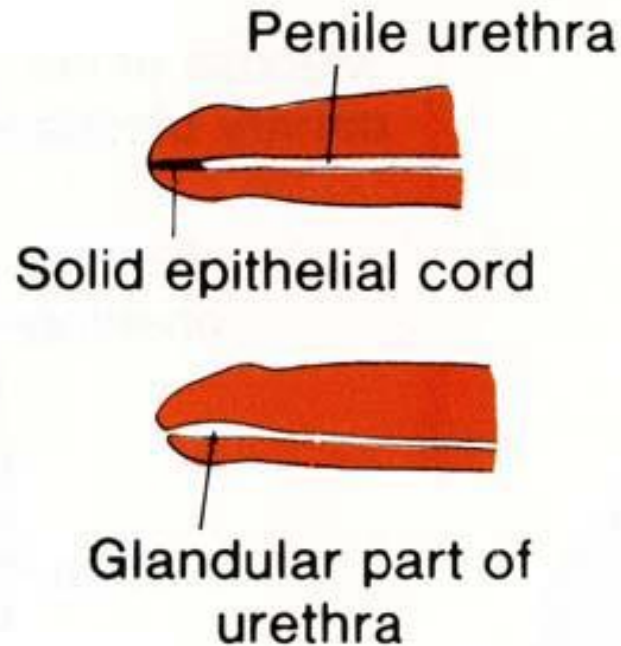
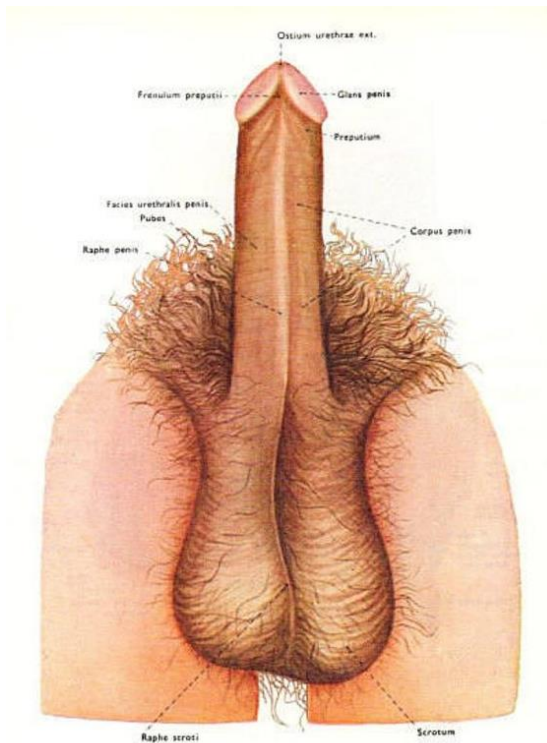
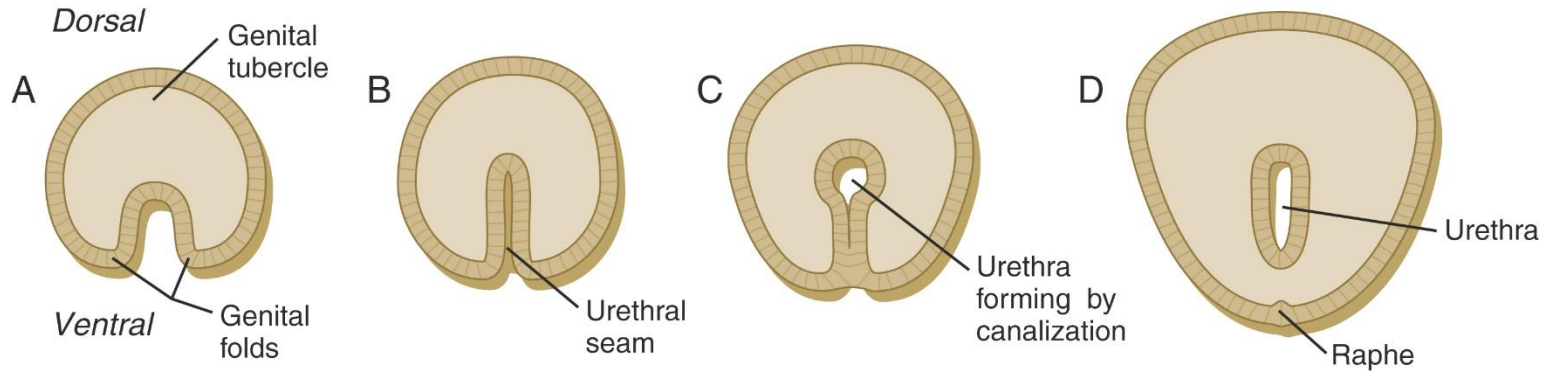
penis ← PHALLUS → *clitoris*

uretra ← PLICAE GENITALIS → *labia minora*

scrotum ← TORI GENITALIS → *labia majora*

Vývoj zevních pohlavních orgánů

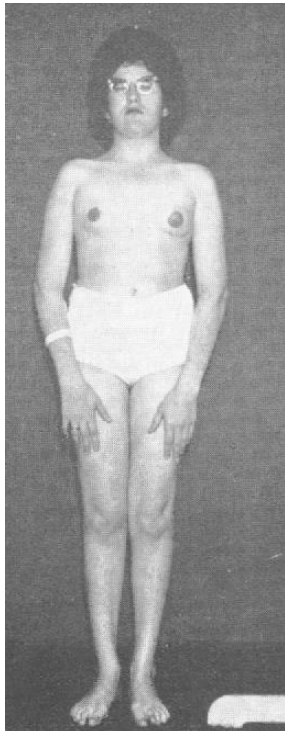

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

- **VADY PODMÍNĚNÉ GENETICKY NEBO PORUCHOU MECHANISMŮ URČUJÍCÍCH POHLAVÍ**
  - projeví se jako poruchy celkové

KONGENITÁLNÍ AGENEZE GONÁD

- chybění funkce-schopné ovariální či testikulární tkáně
- zevní pohlavní orgány ženského typu

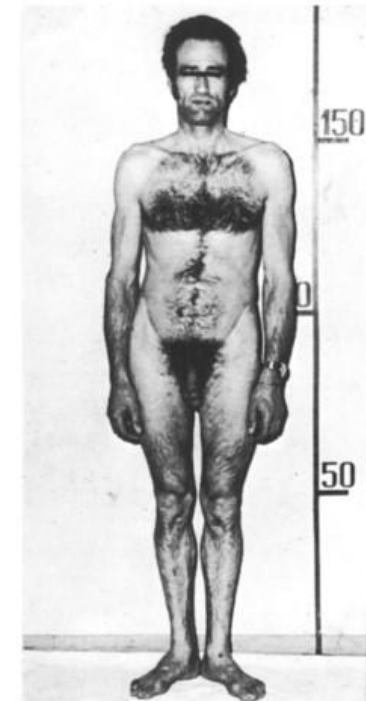
OVARIÁLNÍ HYPOPLAZIE

- **Turnerův syndrom** (46 X0)
- Infantilní pohlavní ústrojí i v dospělosti

TESTIKULÁRNÍ HYPOPLAZIE

- **Klinefelterův syndrom** (47 XXY)
- Eunuchoidní vzhled

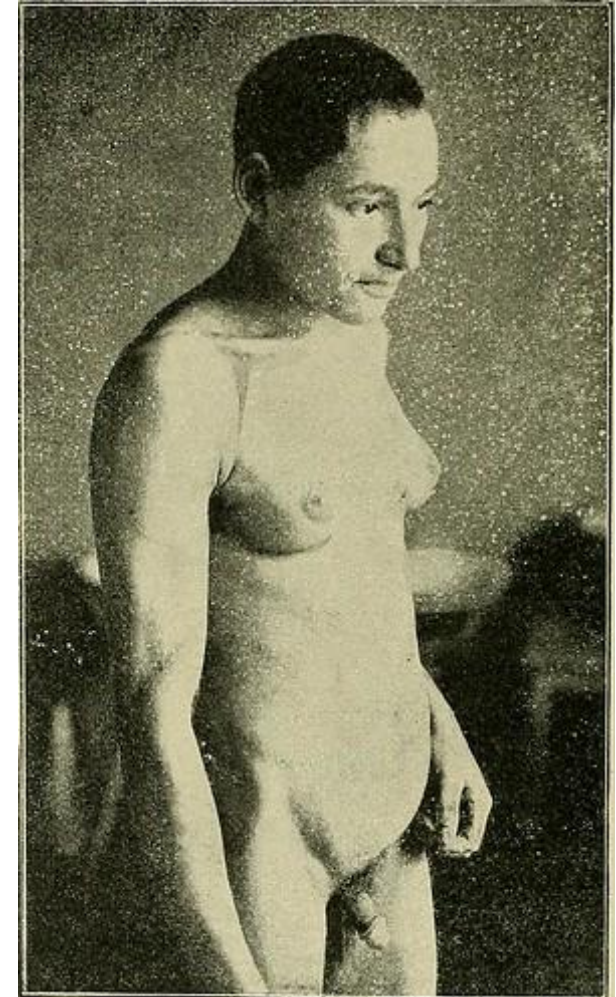
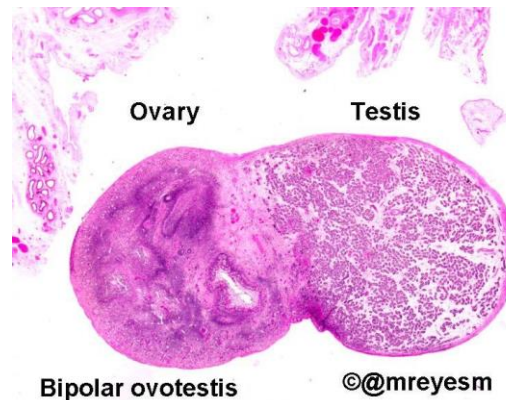

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

HERMAFRODISMUS VERUS

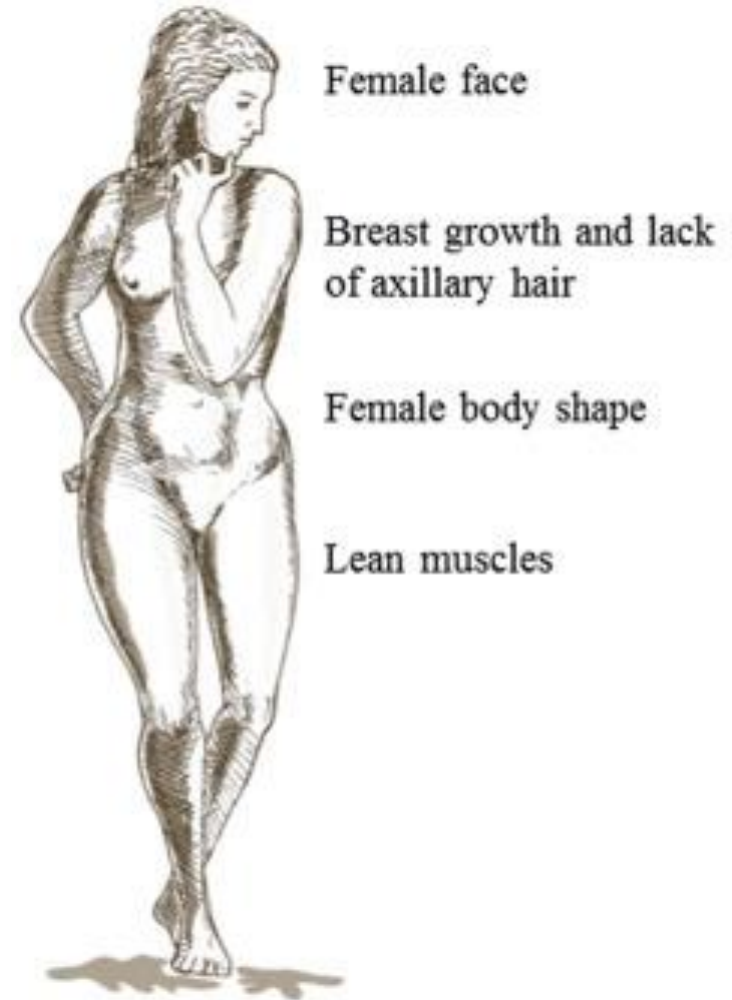
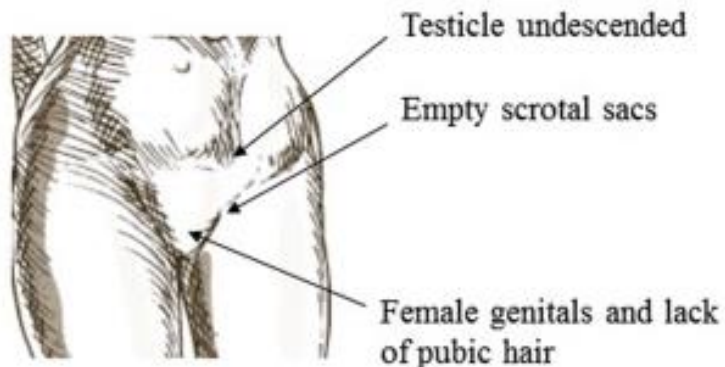
- velmi vzácný, geneticky podmíněný
- chromosomová mozaika: karyotyp 45 X/46 XY; 45 Y/46XX; 47 XXY/46 X
- **ovotestis** na obou stranách, případně vaječník na jedné a varle na druhé straně
- vývodné cesty variabilní u laterálního typu odpovídá gonádě na příslušné straně
- příčinou poruchy dělení zygoty a ztráta pohlavních chromosomů

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

PSEUDOHERMAFRODISMUS MASCULINUM

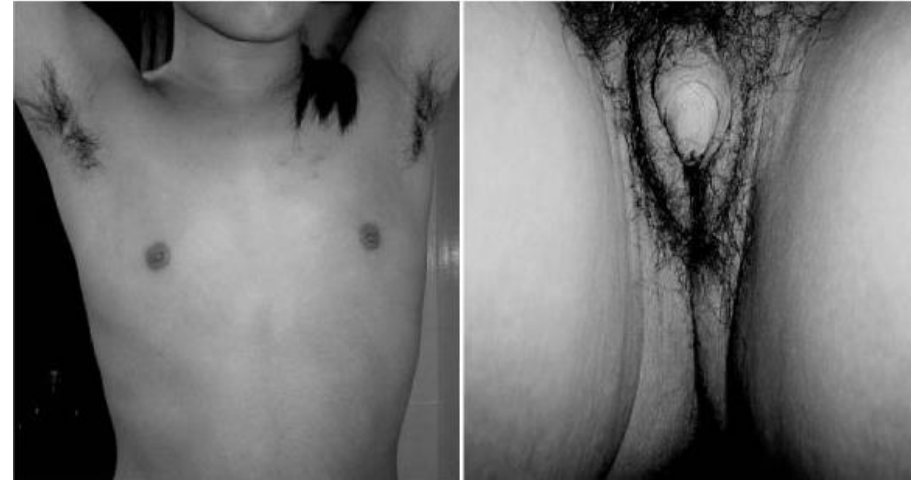
- karyotyp 46 XY a testes, ale zevní orgány ženské, vývodní cesty zakrnělé
- snížená produkce testosteronu, nebo necitlivost k němu
- aplasie Leydigových buněk, nebo necitlivost na LH
- **tzv. testikulární feminizace**

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

PSEUDOHERMAFRODISMUS FEMININUS

- karyotyp 46 XX a ovaria, ale zevní orgány mužské
- různý stupeň maskulinizace
- nadbytek androgenů
  - arteficiální (příjem anabolik 8.-12. týden)
  - adrenální nádor u matky
  - **VROZENÝ ADRENOGENITÁLNÍ SYNDROM**
    - porucha syntézy glukokortikoidů
    - nadprodukce ACTH a androgenů v kůře nadledvin

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

- **VADY RŮSTOVÉ, POLOHOVÉ A ROZŠTĚPOVÉ**
  - projeví se jen místně

KRYPTOCHORISMUS

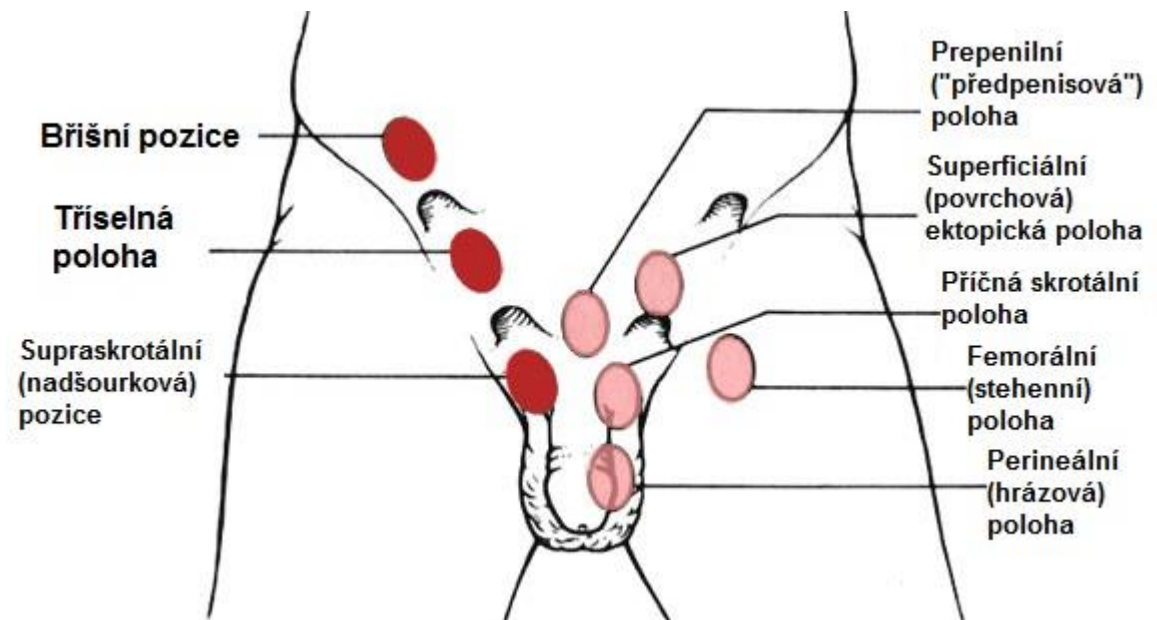
= *retencio testis*

- varle nesestoupí do šourku
- zůstává v břišní dutině (*retencio testis abdominalis*) nebo v tříselném kanálu (*retencio testis inguinalis*)
- přemísťování šourek–třísla (*testis migrans*)
- 3-5 % novorozenců mužského pohlaví

HETEROTOPIE VARLETE

= *maldescensus*

- abnormální lokace varlete
- způsobeno chybným úchytem kaudálního konce gubernakula

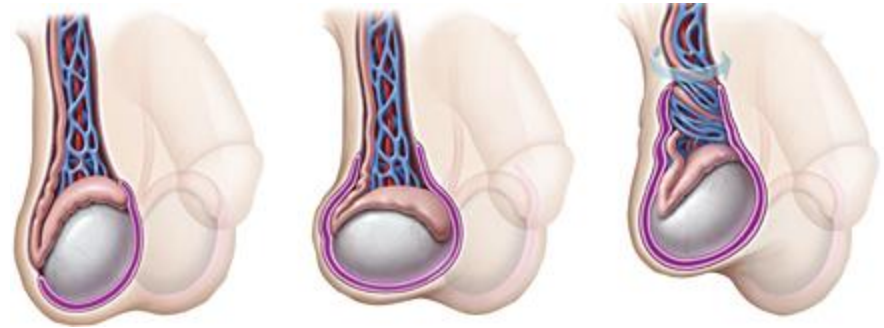

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

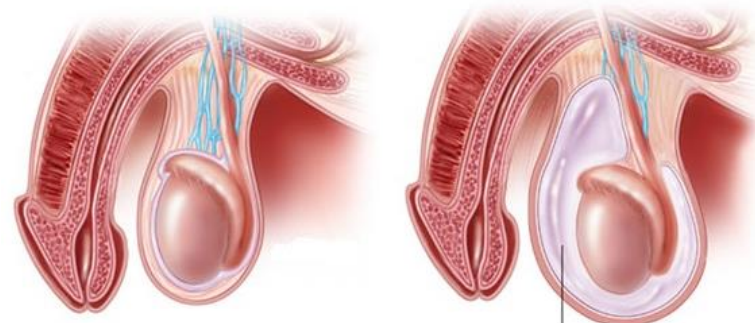
TORZE VARLETE

- otočení varlete podél podélné osy
- hrozí zaškrcení cév v semenném provazci

HYDROKÉLA VARLETE

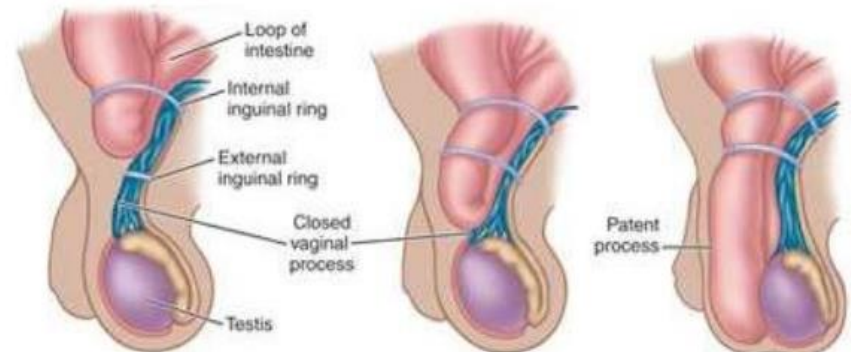
- nahromadění serózního výpotku v *cavum serosum scroti*

hydrokéla

VROZENÁ TŘÍSELNÁ KÝLA

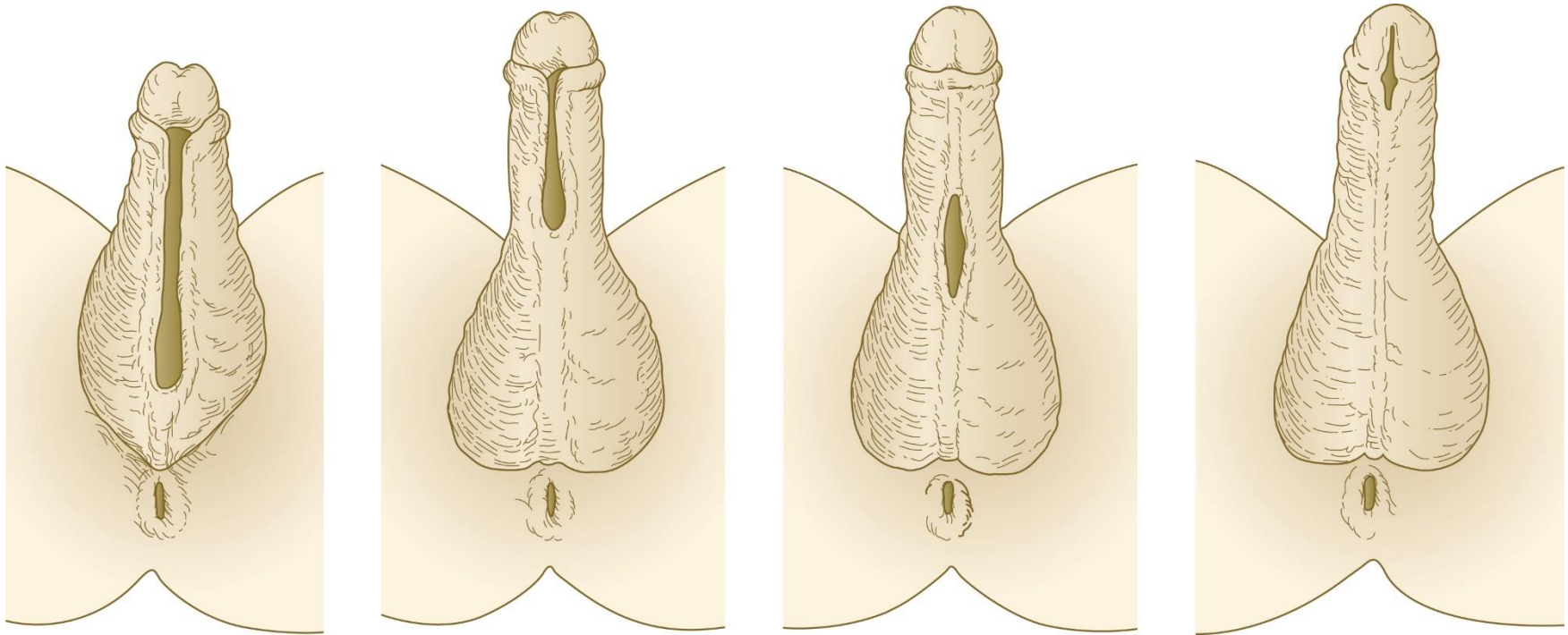
- vyhřeznutí kliček střeva do perzistentního *processus vaginalis peritonei*

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

HYPOSPADIE

- vrožený rozštěp uretry s vyústěním na **zadní** straně penisu
- způsobeno neúplným srůstem uretrálních řas
- četnost 1:300 až 1:600 novorozenců mužského pohlaví

**HYPOSPADIA
PERINEALIS**

**HYPOSPADIA
PENIS**

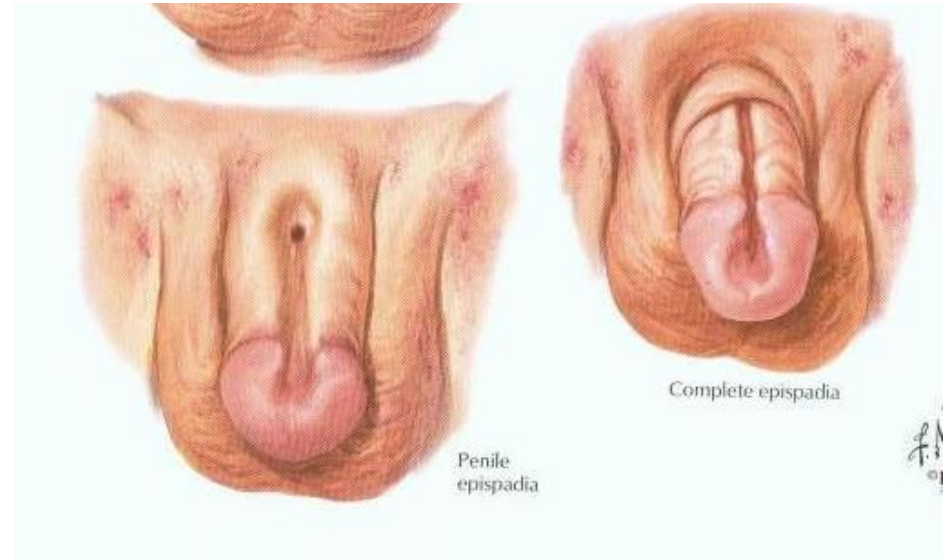
**HYPOSPADIA
PENOSCROTALIS**

**HYPOSPADIA
GLANDIS
PENIS**

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

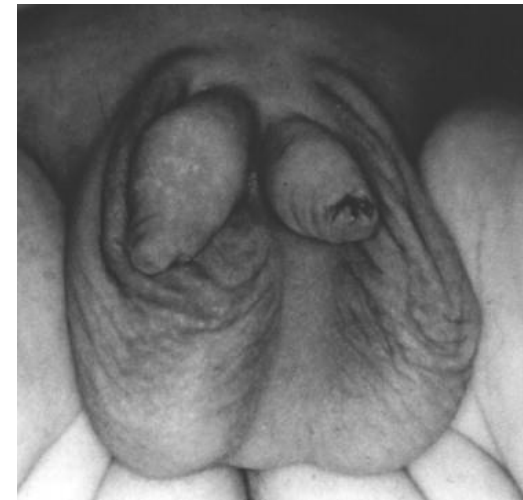
EPISPADIE

- vrozený rozštěp uretry s vyústěním na **přední straně penisu**
- 1: 30.000 novorozenců mužského pohlaví
- často sdružena s extrofíí močového měchýře

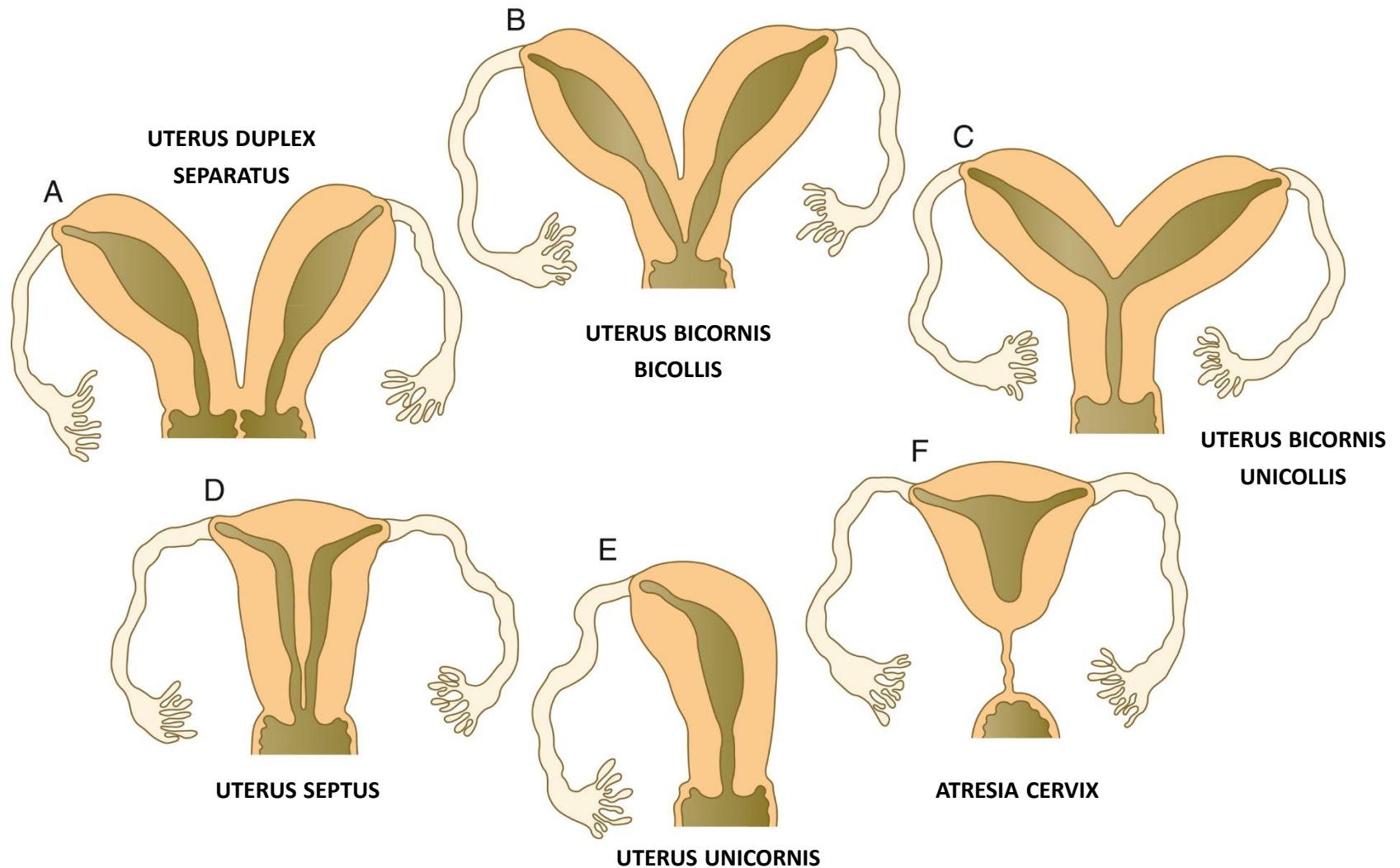
PENIS BIFIDUS

- rozštěp *tuberculum genitale*

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

- **PORUCHY FÚZE MÜLLEROVÝCH VÝVODŮ**

Vrozené vývojové vady pohlavního ústrojí

ATREZIE VAGÍNY

= *imperforacio vaginae*

- porucha kanalizace vaginální ploténky

- **hydrokolpos** = hromadění sekretů v uzavřené vagíně

Hymen Types

